

38018

Dijaški
ALMANAH
1907/8-

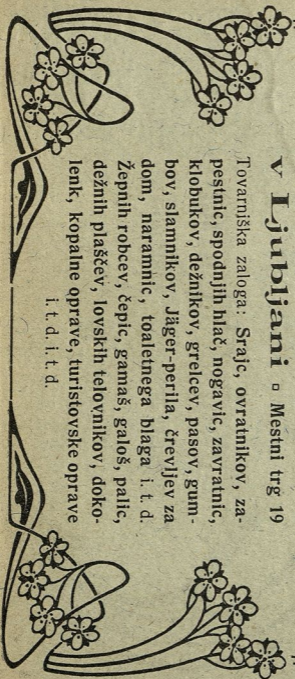
Engelbert Skušek

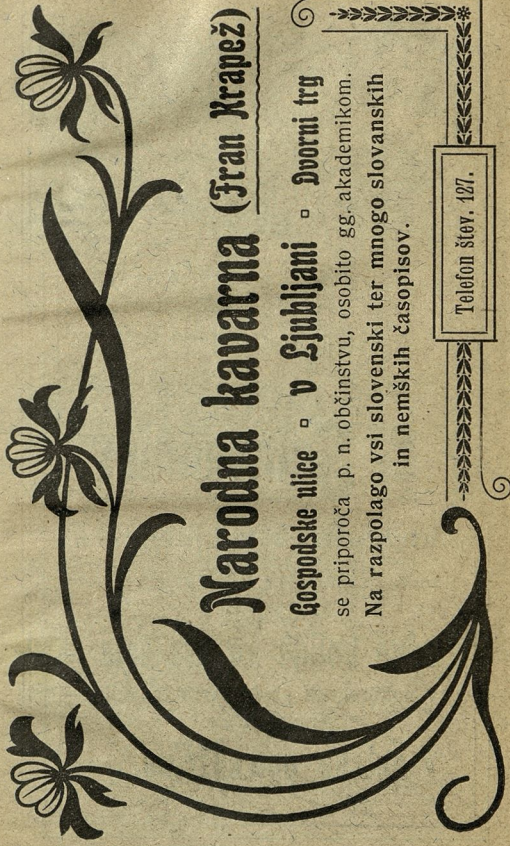
prva modna trgovina
za gospode ○○○○

v Ljubljani ○ Mestni trg 19

Tovarniška zaloga: Srajc, ovratnikov, za-
pestnic, spodnjih hlač, nogavic, zavratnic,
klobukov, dežnikov, grelcev, pasov, gum-
bov, slamnjkov, Jäger-perila, črevljev za
dom, naramnic, toaletnega blaga i. t. d.
Žepnih robcev, čepic, gamaš, galoš, palic,
dežnih plaščev, lovskih telovnikov, doko-
lenk, kopalne oprave, turistovske oprave

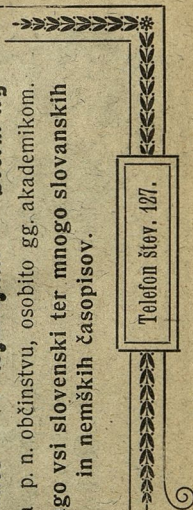
i. t. d. i. t. d.

Narodna kavarna (Fran Krapež)

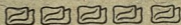
Gospodske ulice □ v Ljubljani □ Dvorni trg
se priporoča p. n. občinstvu, osobito gg. akademikom.
Na razpolago vsi slovenski ter mnogo slovanskih
in nemških časopisov.

Telefon šte. 127.

Zunanja naročila
izvršuje točno po
poštnem povzetju

L. Schwentner

knjigo-tržec v Ljubljani

— Prešernove ulice št. 3 —

priporoča

učne knjige za vse šole

v najnovejših predpisanih izdajah
ter vse druge

▣ **šolske potrebščine.** ▣

DIJAŠKI
ALMANAH

ZA LETO
1907/8.

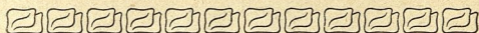
V LJUBLJANI 1907.

1-4 dpl. 38018

 Dapl. coll. ad
VI 38018 Xf
14. IX. / 44.

Izdala «Eksekutiva slov. narodno-radikalnega dijaštva».

Uredil V. M. Zalar. — Natisnil A. Slatnar v Kamniku.

Podajamo s tem slovenskemu dijaštvu prvi dijaški, t. j. res iz dijaških vrst izišli koledar. Predobro vemo, da ne doseza one stopinje popolnosti, ki smo si jo sami želeli. Osobito se to tiče inform. dela. Ali pomisliti je treba, da je to šele začetek. V prihodnjih letnikih hočemo vse nedostatke odpraviti.

Koledar je razdeljen — slično drugim dijaškim koledarjem — na dva dela: v informativnem delu smo skušali podati vsaj v glavnih obrisih informacije o šolah, katere naše dijaštvo pohaja (osobito o študiju na njih) ter o našem dijaštvu; članki pa obravnavajo nekatera, ravno sedaj tudi za dijaštvo bolj aktualna vprašanja. — V kalendariju smo si dovolili — kakor je videti na prvi pogled — proti drugim koledarjem spremembo: izpustili smo tiste brezpomembne, pogosto uprav eksotične godove ter uvrstili mesto njih spominske dneve, kar ima gotovo več praktične vrednosti. Zapovedanim praznikom pa smo koncem kalendarija odločili poseben odstavek.

Ker vemo, da več ljudi več vidi in več ve, prosimo vsakogar, da nam blagohotno naznani svoje želje glede koledarja, da jih po možnosti v prihodnjih letnikih vpoštevamo. Že zdaj zahvaljujemo zato vsakogar na njegovi prijaznosti. Zahvaljujemo pa tudi obenem vse one, ki so nam pomagali pri letošnjem delu za koledar, osobito cenj. pisatelje informacij in člankov.

Uredništvo.

V Ljubljani, meseca vel. srpana 1907.

Kalendarij, razdelitev ur,
poštne in kolk. pristojbine,
vojaška dolžnost itd.

1	N	1870 bitka pri Sedanu
2	P	1807 † franc. pesnik Lebrun - Pindare
3	T	1883 † ruski pisatelj Iv. S. Turgenjev
4	S	1852 * Janko Kersnik
5	Č	1905 skl. mir med Rusijo in Japanom
6	P	1905 otvoritev I. nar.-rad. shoda v Trstu
7	S	1848 odpravljena v Avstriji tlaka
8	N	1841 * češki komponist Ant. Dvořák
9	P	1828 * Lev Nikolajevič Tolstoj
10	T	1905 odkritje Prešernovega spomenika
11	S	1768 † astronom in geograf J. Deliste
12	Č	1798 * Ivan Vesel - Koseski
13	P	1893 v Pragi proglašeno izjemno stanje
14	S	1321 † Dante Alighieri
15	N	1812 požar Moskve
16	P	1904 splošna stavka v Italiji
17	T	1906 † pospeševatelj češko-slovenske
18	S	vzajemnosti Jan Lego
19	Č	1808 * Janez Bleiweis -Trsteniški
20	P	1859 † nem. pisatelj Adolf Bäuerle
21	S	1832 † angleški pisatelj Walther Scott
22	N	1792 uveden na Francoskem nov
23	P	revolucijski koledar
24	T	1862 † vladika Anton Martin Slomšek
25	S	1793 druga delitev Poljske
26	Č	1860 † Miloš Obrenović
27	P	1540 jez. red potrjen od pap. Pavla III.
28	S	1842 * nem. pesnik Rudolf Baumbach
29	N	1892 otvoritev nov. d. gled. v Ljubljani
30	P	1804 proizvodnja v Pragi I. češka gled. igra

Čitajte, naročajte, raz-
širjajte dijaški mesečnik „Omladino“!

Zapiski.

1	T	1817 * laški zgodovinar Eug. Alberi
2	S	1839 * slikar Hans Thoma
3	Č	1884 † slikar Hans Makart
4	P	1648 Švedje pred Prago
5	S	1813 Franc. na ljublj. gradu kapitulirajo
6	N	1905 avstr. zb. se izjavi za spl. vol. prav.
7	P	1871 požar Chicaga
8	T	1803 † laški pesnik Vittorio Alfieri
9	S	1813 * laški komponist Giuseppe Verdi;
10	Č	1846 * danski pesnik H. Drachman
11	P	1794 poljski revol. Kosciuszko ujet
12	S	1414 Jan Hus nastopi pot v Kostnico
13	N	1424 † Jan Žižka iz Trocnova
14	P	1809 Schönbrunnski mir, zač. kr. Ilirije
15	T	1844 * S. Gregorčič; * Nietzsche
16	S	1630 † astr. Kepler; 1904 u. o. z. 'Tabora'
17	Č	1793 obglavlj. kralj. Marija Antoinetta
18	P	1757 * Réaumur; 1869 † S. Jenko
19	S	1813 kon. 3dn., bitke narod. 'p. Lipskem
20	N	1855 † slikar Matevž Langus
21	P	1862 revolucija na Grškem
22	T	1811 * komponist in pianist Fran Liszt
23	S	1851 * franc. diplomat Camille Barrére
24	Č	1795 zadnja delitev Poljske
25	P	1878 atentat na špan. kralja. Alfonza VII.
26	S	1759 * J. Danton; 1850 * Janez Šubic
27	N	1728 * potov. okoli sveta James Cook;
28	P	1835 * Simon Jenko
29	T	1783 † filoz. in matem. franc. Alembert
30	S	1870 pariško ljudstvo zavzame rotovž
31	Č	1817 * češki pol. in žurn. K. Havlíček Bor.

Priglašajte
se za člane

„**Prosvete**“

in njenih
podružnic!

Zapiski.

1	P	1517 Luther objavi 95 verskih stavkov
2	S	na cerkvenih vratih v Wittenbergu
3	N	1580 Fr. Drake se vrača s pota okoli sveta
4	P	1847 † nem. komp. F. Mendelssohn
5	T	1650 smodniška zarota v Londonu
6	Š	1893 † ruski komp. Peter Il. Čajkovsky;
7	Č	1822 † kemik Berthollet
8	P	1620 bitka na Beli gori
9	S	1818 * ruski pis. Ivan Serg. Turgenjev
10	N	1759 * Friderik Schiller
11	P	1821 * ruski pis. Fedor M. Dostojevskij
12	T	1859 † socijalistični francoski pisatelj
13	S	J. V. Collius
14	Č	1847 † češki jezikosl. Jos. Jungmann
15	P	1671 † češki ped. Jan Amos Komenský
16	S	1887 † Fran Levstik
17	N	1878 atentat Passamantejev na laškega
18	P	kralja Humberta
19	T	1828 † nem. komponist Fran Schubert
20	Š	1813 * slavist Fran Miklosich
21	Č	1831 revolucija v Lyonu
22	P	1800 * franc. državnik Jules Bastide
23	S	1747 * baron Žiga Zois
24	N	1906 † Simon Gregorčič
25	P	1741 v nasledstv. vojni Praga zavzeta
26	T	1800 * vladika Anton Martin Slomšek;
27	Š	1855 † Adam Mickiewicz
28	Č	1792 * ust. fil. eklekticizma V. Cousin
29	P	1881 † Janez Bleiweis-Trsteniški
30	S	1667 * angl. pesnik Switt

Kupujte
in rabite

vsedijaški kolek

v korist
„Radogoju“!

Zapiski.

1	N	1879 Hartm. atentat na carja Aleks. II.
2	P	1870 državni prevrat Napoleona III.
3	T	1800 * France Prešeren
4	S	1868 v av. arm. odstranjena kazen bitja
5	Č	1791 † Wolfg. Amad. Mozart; 1880 ustan.
6	P	obč. zbor češke, Ustr. Mat. školske'
7	S	1837 prva želez. na Nemškem otvorena
8	N	1864 pap. Pij IX. izda „Syllabus“
9	P	1893 Vaillant vrže bombo v franc. parl.
10	T	1818 * češki polit. Frant. Lad. Rieger
11	Š	1755 * prvi slovenski dramatik, zgo-
12	Č	dovinar Anton Linhart
13	P	1799 * nemški pesnik H. Heine
14	S	1503 * franc. astronom Nostradamus
15	N	1839 † nem. pisatelj Ign. Fessler
16	P	1803 * stavitelj prve žel. J. Steffenson
17	T	1770 * komponist L. van Beethoven
18	S	1786 * komponist C. M. von Weber
19	Č	1787 * nem. pisatelj Oton Kotzebue
20	P	1837 * sloven. komponist Ant. Förster
21	S	1867 v Avstriji uvedena porotna sodišča
22	N	za tiskovne in politične zločine
23	P	1906 revolucija v Moskvi
24	T	1798 * poljski pes.-prvak A. Mickiewicz
25	Š	1569 † slov. protest. pisatelj Š. Krelj;
26	Č	1840 * ruski komp. P. Il. Čajkovskij
27	P	1571 * astronom Kepler
28	S	1789 prva slov. pred. v ljublj. dež. gled.
29	N	1796 * nemški fizik J. Poggendorf
30	P	1859 † angl. historik Tom. Macaulay
31	T	1882 † franc. državnik Gambetta

Oskrbujte si svoje potrebščine le v
odločno narodnih trgovinah!

Zapiski.

1	S	1484 * švicarski verski refor. Zwingli;
2	Č	1894 † fizik H. Hertz
3	P	1752 * nemški historik J. Müller
4	S	1790 revolucija v avstr. Nizozemju;
5	N	1797 prva št. „Ljubljanskih novic“
6	P	1829 † češki zg. in jezik. J. Dobrovský
7	T	1800 revolucija v Švici
8	S	1642 † Galilei; 1819 † V. Vodnik
9	Č	1856 * Anton Aškerc
10	P	1430 ustanovljen red zlatega runa
11	S	1850 * hrv. pisatelj Evgenij Kumičić
12	N	1907 ‚Prosveta‘ razširi delokrog po celi
13	P	Cislajtaciji; 1887 † Fran Erjavec
14	T	1858 Orsinijev atentat na Napoleona III.
15	S	1893 začet. „Omladin.“ procesa v Pragi
16	Č	1756 začetek sedemletne vojne
17	P	1860 * ruski pisatelj A. P. Čehov
18	S	1772 revolucija v Kodanju
19	N	1736 * izumitelj parostroja J. Watt;
20	P	1789 * ust. filoz. pozitivizma Comte
21	T	1834 * dr. Jos. Vošnjak
22	S	1561 * angl. filozof Bacon Verulamski;
23	Č	1788 * angl. pesn.-prv. lord Byron
24	P	1732 * franc. pisatelj Beaumarchais;
25	S	1883 † komponist F. Flotow
26	N	1886 ust. ‚Akad.p.dr.sv.C.in M.‘ v Gradcu
27	P	1756 * W. Am. Mozart; 1901 † G. Verdi
28	T	1810 Andrej Hofer zajet od Francozov
29	S	1852 † pesnik ‚Slávy dcere‘ J. Kollár
30	Č	1649 Angleška postane republika
31	P	1864 odprav. suženjstvo v sev. Ameriki

~~~~~ Zbirajte knjige za ~~~~~

ljudske knjižnice „Prosvete“!

Zapiski.

1	S	1620 začetek protireform. na Češkem
2	N	1594 † komponist Giov. Pier. Palestrina
3	P	1758 * Valentin Vodnik
4	T	1815 * biskup J. J. Strossmayer;
5	S	1864 potrj. pravila „Matice Sloven.“
6	Č	1670 prva sloven. gledališka predstava
7	P	1864 * anarh. pisatelj J. H. Makay
8	S	1849 † France Prešeren
9	N	1881 † ruski pisatelj Dostojevskij
10	P	1837 † Puškin; 1904 zač. rus.-jap. vojne
11	T	1837 * iznajditelj Edison
12	S	1814 av. orel zopet izobešen na ljublj. rot.
13	Č	1809 * Ch. Darwin; 1883 † R. Wagner
14	P	1853 Lebergij. atentat na ces. Fr. Jož. I.
15	S	1781 † nem. estetik in pisatelj Lessing
16	N	1834 * naravoslovec Ernst Häckel
17	P	1600 Giord. Bruno sežgan na grmadi
18	T	1564 † Martin Luther
19	S	1473 * astronom Nik. Kopernik
20	Č	1693 * franc. filozof Voltaire
21	P	1846 * češki pesnik Svatopluk Čech
22	S	1810 * klav. komponist Fr. Chopin
23	N	1677 † filozof Bar. Spinoza; 1685 * komp.
24	P	oratorijev in oper J. Fr. Händel
25	T	1820 izgnani jezuitje iz Rusije in Poljske
26	S	1802 * franc. pisatelj Viktor Hugo
27	Č	1823 * franc. pisatelj Ernst Renan
28	P	1790 zavedena na Francoskem porotna
29	S	sodišča

Zbirajte prispevke
za naša

dijaška podporna društva!

Zapiski.

1	N	1894 Reclus otvarja predavanja na Svo-
2	P	bodni univerzi v Bruselju
3	T	1903 † politik češki Fr. Lad. Rieger
4	S	1852 † ruski pisatelj Nik. Vasil. Gogolj
5	Č	1870 Badenska zbor. odpr. kazni smrti
6	P	1836 * pesnik in kritik Josip Stritar
7	S	1849 razgnana av. drž. zb. v Kromerizu;
8	N	1891 † slavist Fran Miklosich
9	P	1793 Danton postavi revol. tribunal
10	T	1905 strah. poraz Rusov pri Mukdenu
11	S	1848 slovanski shod v svetovaclav-
12	Č	skem kopališču v Pragi
13	P	1881 umorjen od nihil. car Aleks. II.
14	S	1883 † Karol Marx, nem. socij. pisatelj
15	N	1830 * Elisée Reclus, franc. geograf
16	P	1905 atentat proti Pobědonoscevu
17	T	1741 † franc. pisatelj J. J. Rousseau;
18	S	1861 V. Emanuel progl. lašk. kralj.
19	Č	1774 * angl. astronom Gruithuisen
20	P	1828 * Henrik Ibsen
21	S	1685 * J. S. Bach, najv. prot. cerk. komp.
22	N	1832 † J. W. v. Goethe
23	P	1754 * J. Vega; 1849 bitka pri Novari
24	T	1882 † sev. amer. pesnik Longfellow;
25	S	1904 † franc. romanopisec J. Verne
26	Č	1827 † L. van Beethoven; 1904 ustan.
27	P	shod „Prosvete“ v Ljubljani
28	S	1592 * češki pedagog J. Am. Komenský;
29	N	1824 * nem. naravosl. L. Büchner
30	P	1814 Pariz se uda „sveti alijanci“
31	T	1868 v Avstriji izdani lib. šol. zakoni

Posečajte
praške češke visoke šole!

Zapiski.

1	S	1732 * J. Haydn; 1781 † H. Mirabeau,
2	Č	govornik francoske revolucije
3	P	1838 * franc. državnik Gambetta
4	S	1794 obglavljen Danton
5	N	1871 na Franc. na kmetih progl. komuna
6	P	1722 * Charles Fourier
7	T	1847 * dan. pisatelj J. P. Jacobsen
8	S	1626 † angl. filozof Bacon Verulamski;
9	Č	1905 † biskup J. J. Strossmayer
10	P	1825 † F. Lassalle, ust. nem. soc. dem.
11	S	1772 * španski pesnik Quintana
12	N	
13	P	1855 * slikar Jurij Šubic
14	T	1895 potres v Ljubljani
15	S	1903 † češki slikar V. Brožik
16	Č	1825 † socijalni teoretik Saint-Simon
17	P	1782 * Ch. Darwin; 1790 † severoam.
18	S	državnik Benjamin Franklin
19	N	1824 † pesnik Byron
20	P	1811 * franc. zdravnik Alph. Baudin
21	T	1805 * kemik K. Balling
22	S	1724 * Immanuel Kant
23	Č	1616 † Wil. Shakespeare
24	P	1877 začetek rusko-turške vojne
25	S	1792 prvič rabljena v Parizu giljotina
26	N	1899 † pesnik Dragotin Kette
27	P	1791 * izumitelj brzjava Morsé
28	T	1798 Nap. Bonaparte prvič v Ljubljani;
29	S	1831 * pisat. in kritik Fr. Levstik
30	Č	1804 Napoleon se progl. za ces. franc.

Spominjajte se o vsaki priliki „Družbe sv. Cirila in Metoda“!

Zapiski.

1	P	1904 † češki komponist Ant. Dvořák
2	S	1519 † laški slikar Leonardo da Vinci
3	N	1881 † Josip Jurčič; 1903 † Simon Rutar
4	P	1825 * naravoslovec T. H. Huxley
5	T	1789 začetek velike franc. revolucije;
6	S	1818 * K. Marx, socijalist. pisatelj
7	Č	1833 * nemški komponist J. Brahms
8	P	1906 ustanovitev „Adrije“ v Pragi
9	S	1806 † Frid. Schiller
10	N	1849 proglašeno v Pragi obležno stanje
11	P	1905 † hrv. zgodovinar Iv. K. Tkalčič
12	T	1803 * kemik Liebig; 1884 † F. Smetana
13	S	1795 * češki učenjak P. Šafařík
14	Č	1771 * Robert Owen, angl. soc. pisatelj
15	P	1907 I. volitve v avstr. parlam. na pod-
16	S	lagi splošne volilne pravice
17	N	1847 otvor. nar. zborov. v Frankfurtu
18	P	1799 † franc. pisatelj Beaumarchais
19	T	1790 odstranjene predpravice plemstva
20	S	na Francoskem
21	Č	1784 * nem. dramatik E. Raupach
22	P	1813 * Richard Wagner
23	S	1809 Avst. kapit. v Ljubljani pred Franc.
24	N	1851 † Stanko Vraz
25	P	1871 minister komune Delescluse ubit
26	T	1869 ust. „Slovenije“; 1876 † F. Palacký
27	S	1564 † verski reformator Kalvin
28	Č	1871 padec pariške komune
29	P	1830 * pisatelj Janez Trdina
30	S	1424 bitka pri Lipanih
31	N	1809 † J. Haydn, stv. simf. in mod. orat.

Vsak slovenski akademik
mora biti član „Sokola“!

Zapiski.

1	P	1882 † Garibaldi
2	T	1848 slovanski shod v Pragi
3	S	1778 * franc. pisatelj J. J. Rousseau
4	Č	1848 bitka pri Magenti
5	P	1826 † skladatelj C. M. Weber
6	S	1369 * Jan Hus; 1389 konec samostoj-
7	N	nosti srbske na Kosovem polju
8	P	1508 * Primož Trubar
9	T	1871 † filozof. pisatelj Fr. Überweg
10	S	1580 † najv. epik nove dobe L. d. Camoes
11	Č	1864 odstavljen Renan od profesure radi
12	P	spisa „Življenje Jezusovo“
13	S	1809 * laški politik Christoforo Negri
14	N	1798 * historik češki Fr. Palacký;
15	P	1872 potrjena pravila „Glasbene
16	T	Matice“
17	S	1907 I. seja na podl. spl. vol. pr. izv. zbor.
18	Č	1901 † pesnik Jos. Murn-Aleksandrov
19	P	1867 mehik. cesar Maks ustreljen
20	S	1762 v Ženevi sežg. spisi J. J. Rousseaua
21	N	1905 revolucija v Varšavi
22	P	1767 nem. uč. in držav. K. Vilj. Humbold
23	T	1527 * Machiavelli, ital. državnik
24	S	1400 * izumitelj tiska Gutenberg;
25	Č	1882 † komponist Joachim Raff
26	P	1891 † angl. historiograf R. H. Major
27	S	1907 otvor. V. vsesokolsk. zleta v Pragi
28	N	1831 * nem. vijolin. virtuoz J. Joachim
29	P	1586 † Primož Trubar
30	T	1810 * Stanko Vraz

Zahtevajte odločno po trgovinah le fabrikate slovanskega izvira!

Zapiski.

1	S	1844 * afriški potovalec Cameron
2	Č	1714 * Ch. W. Gluck
3	P	1866 bitka pri Kralj. Gradci
4	S	1776 Sev. am. drž. progl. svojo neodvis.
5	N	1905 † Elisée Reclus, franc. geograf
6	P	1415 sežgan na grmadi v Kostnici J. Hus
7	T	1809 Napoleon naloži Kranjski
8	S	15,260.000 fr. kontribucije
9	Č	1609 cesar Rudolf II. izda majest. pismo;
10	P	1762 car Peter III. odstavljen
11	S	1791 pren. pepel Voltairov v Panteon
12	N	1859 pogajanja v Villafranki; 1880
13	P	† angleški dramatik Tom. Taylor
14	T	1905 † slovenski pisatelj Janez Trdina
15	S	1904 I. občni zbor „Prosvete“ v Ljub.
16	Č	1857 † francoski pesnik Béranger
17	P	1790 angl. fil. in nar. ekonom A. Smith
18	S	1870 papež se proglasi za nezmotlj.
19	N	64 cesar Neron da zapaliti Rim; 1304
20	P	† laški pesnik Petrarca
21	T	
22	S	1906 razpuščena prva ruska duma
23	Č	1867 razpuščen „Južni Sokol“ v Ljub-
24	P	ljani po 5 letih svojega obstanka
25	S	1398 laški humanist Fr. Philadelphus;
26	N	1848. bitka pri Custozzi
27	P	1841 † ruski pesnik Lermontov
28	T	1750 † komp. J. Seb. Bach; 1856 † češki
29	S	politik K. Havlíček-Borovský
30	Č	1419 začetek husit. vojne;
31	P	1545 * sl. češki tiskar Veleslavin

Rabite in razširjajte **narodni kolek**
v prid „Družbi sv. Cirila in Metoda“.

Zapiski.

1	S	1886 † komponist Fr. Liszt
2	N	1789 odpr. fevd. prava na Francoskem
3	P	1492 Kolumb odj. na morje, da najde Am.
4	T	1423 Pražani poraženi od J. Žižka
5	S	1852 † Fr. Lad. Čelakovský
6	Č	1809 * angl. pesnik Alfr. Tennyson
7	P	1814 red jez. od pap. Pija VII. restituir.
8	S	1829 * franc. pisatelj Prévost-Paradol
9	N	
10	P	1740 * angl. komponist Sam. Arnold
11	T	1844 † slavist Jernej Kopitar
12	S	1792 Lud. XVI. pripeljan v „Temple“
13	Č	1849 konec ogrske revolucije
14	P	1537 ustan. red jezuitov od Ig. iz Loyole
15	S	1814 obnovljena v Rimu inkvizicija
16	N	1832 * nemški fizijol. in filoz. Wundt
17	P	1773 red jez. od pap. Kl. XIV. razp.
18	T	1855 sklenjen avstr. konkordat
19	S	1780 * Beranger, franc. ljudski pesnik
20	Č	1854 † nem. filozof Schelling
21	P	1878 dobljeno Sarajevo
22	S	1891 † češki pisatelj Jan Neruda
23	N	1780 * jezikoslovec J. Kopitar
24	P	1572 šentjern. noč (moritev Hugenotov)
25	T	1819 † J. Watt, izumitelj parostroja
26	S	1278 bitka na Morav. polju
27	Č	1791 na Francoskem zakon proglašen za
28	P	navadno pogodbo
29	S	1862 † belg. pisatelj M. Maeterlinck
30	N	1844 angl. astronom Fr. Baily
31	P	1589 † Jurij Dalmatin

Ustopajte v naša akademična društva:

„Adrijo“, „Slovenijo“, „Tabor“!

Zapiski.

1	T	1	Č
2	S	2	P
3	Č	3	S
4	P	4	N
5	S	5	P
6	N	6	T
7	P	7	S
8	T	8	Č
9	S	9	P
10	Č	10	S
11	P	11	N
12	S	12	P
13	N	13	T
14	P	14	S
15	T	15	Č
16	S	16	P
17	Č	17	S
18	P	18	N
19	S	19	P
20	N	20	T
21	P	21	S
22	T	22	Č
23	S	23	P
24	Č	24	S
25	P	25	N
26	S	26	P
27	N	27	T
28	P	28	S
29	T	29	Č
30	S	30	P
		31	S

Govorimo vedno
in povsod čisto slovenščino!

Listopad

1908

Gruden

1	N
2	P
3	T
4	S
5	Č
6	P
7	S
8	N
9	P
10	T
11	S
12	Č
13	P
14	S
15	N
16	P
17	T
18	S
19	Č
20	P
21	S
22	N
23	P
24	T
25	S
26	Č
27	P
28	S
29	N
30	P

1	T
2	S
3	Č
4	P
5	S
6	N
7	P
8	T
9	S
10	Č
11	P
12	S
13	N
14	P
15	T
16	S
17	Č
18	P
19	S
20	N
21	P
22	T
23	S
24	Č
25	P
26	S
27	N
28	P
29	T
30	S
31	Č

Tovariši, kulturno delo je naše polje!

Razdelitev ur (Letni tečaj).

Dnevi	Dopoldne						Popoldne							
	6—7	7—8	8—9	9—10	10—11	11—12	12—1	1—2	2—3	3—4	4—5	5—6	6—7	7—8
Ponedeljek														
Torek														
Sreda														
Četrtek														
Petek														
Sobota														
Nedelja														

Tabela pristojbin za pisma,

Dežela, v katero se pošilja	Pisma		Dopis-		
	teža v gramih	pristojb. v vin.	navad. v vin.		
Avstro-Ogrska	}	do 20	10		
Bosna in Hercegovina		}	do 250	5	
Nemčija				}	20
Lichtenstein					
	za vsakih				
Črna gora		15	10		
Švica		20	25		
Srbija		15	15		
Vse ostale, k svetovno- poštnemu društvu spa- dajoče dežele		15	25		
			10		

Pisem nad 250 gr težkih pisemska pošta ne sprejema. Pri rekomandiranih pismih in pošiljativah se plača poleg navadne pristojbine še 25 vin.; pri ekspresnih 30 vin. Prejemnik ekspresnega dopisa plača poleg tega, če v onem kraju ni pošte, še selu za vsakih 7 in pol km K 1.— Tiskovine morajo biti zavite tako, da se lahko pregleda njih vsebina; obsegati ne smejo nikakoršnih pisanih prilog. V notranjem prometu ter v onem z Nemčijo ne smejo prekoračiti teže 1 kg, v ostalem svetovno-poštnem prometu pa ne 2 kg. — Poštne nakaznice se sprejemajo le do K 1000.— Pristojbina znaša:

do 20 K	K —10
od 20 » do 100 K	» —20
» 100 » » 300 »	» —40
» 300 » » 600 »	» —60
» 600 » » 1000 »	» 1—

V Bosno, Hercegovino, Novi Bazar in Srbijo je plačati: do 40 K 20 vin., do 100 K 40 vin., do 300 K

dopisnice, tiskovine in vzorce.

nice	Tiskovine		Vzorci	
z odgov. v vin.	teža v gramih	pristojb. v vin.	teža v gramih	pristojb. v vin.
	do 50	3		
	50-100	5	do 250	10
10	100-250	10		
	250-500	20	250—350	20
	500-1000	30		
	za vsakih		za vsakih	najmanj
10	50	5	50	5 10
20	50	5	50	5 10
20	50	5	50	5 10
20	50	5	50	5 10

80 vin., do 600 K 1 K 20 vin., do 1000 K 2 K. V Nemčijo in Turčijo je plačati: do 40 K 20 vin., za vsakih nadaljnih 20 K 10 vin. V druge države: za vsakih 25 K 25 vin., do 100 K; od 100 do 1000 K za vsakih 50 K 25 v. Za Angleško, Irsko in Združene države Sev. Amerike pa za vsakih 25 K 25 vin. — Za brzojavke se računi pristojbina po besedah. Za Avstro-Ogrsko, Bosno in Hercegovino ter Nemčijo velja beseda 6 vin., najmanjša pristojbina za brzojavko pa 60 vin. — Vozna pošta odpošilja denarna pisma in zavoje z denarjem; pisma brez vrednosti, ki tehtajo nad 250 gr, vozno blago do 50 kg; pošiljatve proti poštnemu povzetju. Denarna pisma se oddajajo odprta (le nad 1000 K in do 250 gr) ali pa zaprta. Pri teh se mora zavita denarna vsota navesti po svojih delih; pošta jamči le za izročitev nepokvarjenega ovitka, ne za vsebino. Pristojbina za vozno pošto je do 5 kg in do oddaljenosti 10 milj 30 vin., do 5 kg in nad 10 milj 60 vin. Je-li teža večja od 5 kg, se ravna pristojbina po teži in oddaljenosti.

Primerjalna ta-

Država	Denarna jednota
Avstro-Ogrska	1 krona (100 vinarjev) =
Angleška . . .	1 lib. sterl. (20 shil. à 12 penc) =
Belgija	1 frank (100 centimov) =
Bolgarska . . .	1 lev (100 stotink) =
Danska	1 krona (100 oerov) =
Francoska . . .	1 frank (100 centimov) =
Grška	1 drahma (100 lepta) =
Laška	1 lira (100 centezimov) =
Nemška	1 Marka (100 pfen.) =
Nizozemska . .	1 hol. gold. (100 centimov) =
Norveška . . .	1 krona (100 oerov) =
Portugalska . .	1 milreïs (100 reïsov) =
Rumunska . . .	1 lei (100 bani) =
Ruska	1 rubelj (100 kopejk) =
Srbska	1 dinar (100 para) =
Španska	1 peseta (100 centim.) =
Švedska	1 krona (100 oerov) =
Švicarska . . .	1 frank (100 centimov) =
Turška	1 piaster (40 para) =
Zedin. države .	1 dolar (100 centov) =

bela denarjev.

Približna vrednost (ravna se po kurzu)

Avstr. veljave		Angl. veljave		Franc. veljave		Nemške veljave		Ruske veljave	
K	vin.	Sh	pen.	Fr	cent.	M	pf.	Rb	kop.
1	—	—	10	1	5	—	85	—	26
24	2	1	—	25	—	20	—	6	17·5
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
1	32	1	2	1	43·5	1	15	—	35·5
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
1	17	1	—	1	25	1	—	—	30·8
1	98	1	8·4	2	12·5	1	70	—	52·5
1	32	1	2	1	43·5	1	15	—	35·5
5	32	4	5	5	61	4	54	1	38·5
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
3	81	3	3	4	5	3	24	1	—
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
1	32	1	2	1	43·5	1	15	—	35·5
—	95	—	9·6	1	—	—	80	—	24·7
—	22	—	19·6	—	22	—	18	—	5·6
4	93·5	4	4	5	41·5	3	33	1	33·6

Prazniki v šolskem letu 1907/8.

Mali Šmaren — 8. kimavca;
Vseh svetnikov — 1. listopada;
Brezm. spoč. D. M. — 8. grudna;
Božič — 25. grudna;
Štefan — 26. grudna;
Novo leto 1908 — 1. prosinca;
Trije kralji — 6. prosinca;
Svečnica — 2. svečana;
Oznan. Dev. Mar. — 25. sušca;
Velika noč — 19. in 20. mal. travna;
Vnebohod — 28. vel. travna;
Binkošti — 7. in 8. rožnika;
Telovo — 18. rožnika;
Peter in Pavel — 29. rožnika;
Vel. Šmaren — 15. vel. srpana.

Poleg teh:

Na Češkem Vaclav — 28. kimavca in Jan. Nep.
— 16. vel. travna;
na Nižje Avstrijskem Leopold — 15. listo-
pada;
na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in
Primorskem Jožef — 19. sušca.

Slovanska imena mesecev.

Slovensko:	Hrvaško:	Bolgarsko:	Česko:	Poljsko:	Rusko:	Luž.-srbsko:
Prosinec	Siečanj	Януарий	Leden	Styczeń	Январь	Wulky rózŕk
Svečan	Veljača	Февруарий	Únor	Luty	Февраль	Maly rózŕk
Sušec	Ožujak	Мартъ	Březen	Marzec	Мартъ	Nalětnik
Mali traven	Travanj	Априль	Duben	Kwiecień	Апрѣль	Jutrownik
Vel. traven	Svibanj	Май	Květen	Maj	Май	Róžownik
Rožnik	Lipanj	Юний	Červen	Czerwiec	Июнь	Smařnik
Mali sran	Sranj	Юлий	Červenec	Lipiec	Июль	Prařnik
Vel. sran	Kolovoz	Августъ	Srpen	Sierpień	Августъ	Žujeńc
Kimavec	Rujan	Септембрий	Září	Wrzesień	Сентябрь	Pořujeńc
Vinotok	Listopad	Октомбрий	Říjen	Październik	Октябрь	Winowc
Listopad	Studenj	Ноемврjй	Listopad	Listopad	Ноябрь	Narymnik
Gruden	Prosinac	Декемврjй	Prosiniec	Grudzień	Декабрь	Hodownik

Kolkove pristojbine.

Kolki za pobotnice.

Od K	4	do	40	.	.	.	.	.	.	K	—14
"	"	"	80	.	.	.	.	.	.	"	—26
"	"	"	120	.	.	.	.	.	.	"	—38
"	"	"	200	.	.	.	.	.	.	"	—64
"	"	"	400	.	.	.	.	.	.	"	1·26
"	"	"	600	.	.	.	.	.	.	"	1·88
"	"	"	800	.	.	.	.	.	.	"	2·50
"	"	"	1600	.	.	.	.	.	.	"	5·—
Absolutorij	.	.	.	.	.	.	.	.	.	K	2·—
Domovski list	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—
Immatrik. list	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	2·—
Indeks (za vsak tečaj)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	—30
Krstni list	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—
Potni list	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	2·—
Pravila društvena, naznanilo	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—
Pravila društ., eks. prepisa, pola	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	—30
Pravila društvena, eksemplar s potrdilom polit. urada, 1. pola	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	2·—
vsaka nadaljna pola	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—
Prepis (za vsako polo)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—
Reverz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—
Spričevalo zrel., o teoret. skušnjah na vis. šoli, iz drž. knjigovodstva	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	2·—
Spričevalo semestralno, kolokvijsko	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	—30
Verific. podpisa sodnijsko za 1 podpis	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	2·—
"	"	"	notarsko za 1 podpis	.	.	.	.	.	.	"	1·—
"	"	"	za vsak nadaljni podpis sodnijsko	.	.	.	.	.	.	"	1·—
"	"	"	notarsko	.	.	.	.	.	.	"	—50
Vojaške zadeve: za oprostitev od voj. vaj, za nabor v drugem kraju	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—
Zabave, koncerti, gled. predstave z vstopnino, prošnja za dovoljenje	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	2·—
Zdravniško spričevalo	.	.	.	.	.	.	.	.	.	"	1·—

Vojaška dolžnost.

Nikakor ni mogoče, naštetih vse brezštevne predpise, ki se tičejo vojaške službe; zato smo se omejili le na splošnejše informacije. Podrobnosti najde vsakdo v slučaju potrebe v dotičnih predpisih. V zamotanih slučajih pa je najbolje, obrniti se na kako vojaško inform. pisarno.

Pravico do enoletne vojaške službe imajo:

I. V armadi: absolventje višje srednje šole, (realke, gimnazije, viš. gospod. šole, učiteljišča, trg. akademije in podobnih šol), če so šolo absolvirali do 1. vinotoka tega leta, v katerem so dosegli starost 21. let, (zrelostni izpit se ne zahteva), dalje oni, ki so napravili poseben izpit primernega obsega pred voj. zbor. poveljstvom. Enoletni prostovoljec si lahko izbere zbor, ne more si pa izbrati posadke. Službo je v splošnem treba nastopiti vsaj do 1. vinotoka 24. leta svoje starosti.

Slušatelji zdravilstva nastopajo polletno akt. službo najpozneje 1. mal. travna 25. leta svoje starosti; drugo polovico službe pa nastopijo po svoji promociji kot zastopniki asistentov pri voj. zdrav. inštitutih, toda najpozneje do 1. mal. travna 28. leta svoje starosti, kdor do te dobe ni dovršil svojih študij, mora odslužiti drugo polovico kakor ostali prostovoljci.

Farmacemti, kateri so do 1. sušca nabornega leta absolvirali 6. razred sred. šole in napravili tirocinalni izpit, nastopajo službo kot diplomirani magistri farm. Kdor pa ne doseže diplome do 1. vinot. svojega 26. leta, zgubi to ugodnost.

Veterinarci, kateri so začeli študirati živinozdravništvo vsaj do 1. sušca svojega nabornega leta, nastopijo enoletno službo po dobitvi diploma. Kdor diploma ni dobil do 1. vinot. svojega 24. leta, zgubi ugodnost enoletne službe.

Kdor ni napravil častniške skušnje, mora služiti še 2. leto (tudi na drž. stroške), ter obdrži lastnost enolet. prostovoljca; skušnjo lahko ponovi. — Pravico do enoletne službe izgubi, kdor je bil obsojen radi prestopka, storjenega iz dobičkarije, prestopka proti npravnosti ali zločina.

II. Pri vojni mornarici: 1. redni slušatelji tehnike, stroj. tehn. oddelka; 2. absolventje viš. ind. šole, stroj. teh. oddelka; 3. slušatelji navtičnih šol.

Kdor ima pravico, da služi pri vojakih le eno leto, mora oddati prošnjo, ki je kolka prosta, najpozneje do konca svečana (!) nabornega leta okrajnemu glavarstvu (v avtonomnih mestih magistratu), v katerem ima domovinsko pravico, ali pa najpozneje naborni komisiji pri glavnem (ne pri naknadnem!) naboru.

Komur se je dovolilo, da gre k naboru drugje, ne v domačem kraju, mora kljub temu oddati prošnjo pri domačem okr. glavarstvu (oz. magistratu), nikakor pa ne šele pri naborni komisiji.

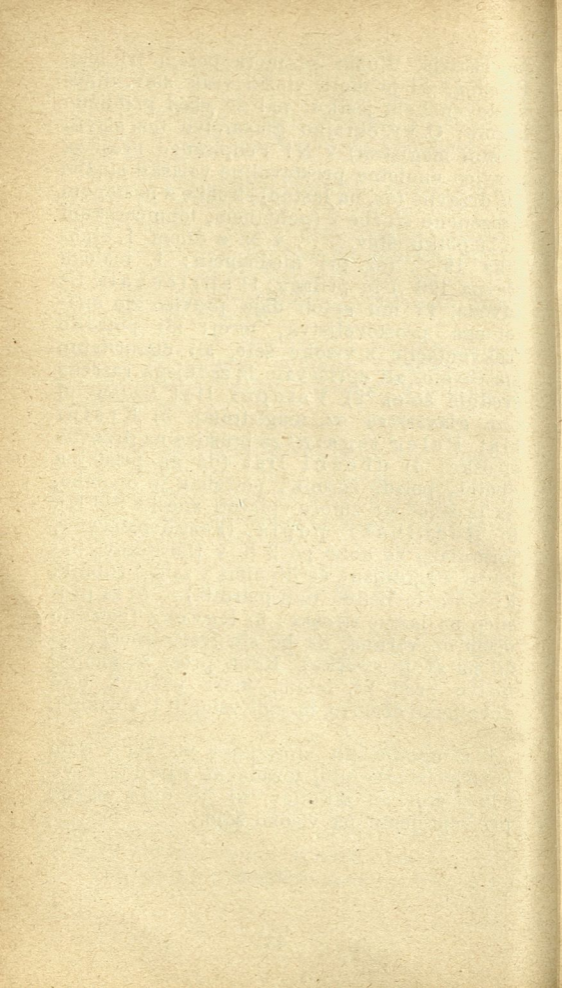
Če odda prošnjo šele pri glavnem naboru, mora navesti zadosten vzrok, zakaj ni mogel vposlati prošnje že v svečanu. Izročiti mora prošnjo pred zdravniško preiskavo. Vsakdo najbolje stori, da opravi vse v svečanu, da pozneje nima sitnosti, kajti v slučaju zamude ne pomaga nobena prošnja, niti

na cesarja. Služiti se mora potem tri leta. Prošnja, ki jo mora vložiti vsak slov. dijak v slovenskem jeziku, naj se glasi približno takole: C. kr. okrajno glavarstvo (oz. slavni mestni magistrat) v N! Podpisanec prosi za pravico enoletne prostovoljne vojaške službe na državne (oz. na lastne) stroške z nastopom prezenčne službe v (pehotnem, topničarskem . . .) polku šte. . . . v N. z dnem 1. vinotoka 19 . . (oz. pri medicincih: 1. malega travna 190 .) in prilaga: 1) spričevala (iz zavoda, ki mu sploh daje pravico do enoletnega prostovoljstva, torej: ali potrdilo frekventacije z visoke šole, ali maturitetno spričevalo, ali spričevalo iz zadnjega razreda srednje šole). 2) Vstopni list (izdan od okr. glavarstva oz. magistrata). 3) Krstni list. Poleg tega: a) za prosilce na državne stroške: 4) ubožni list (dá ga pristojna občina, potrdi župnik; potrebna je opomba, da prosilec ne zmore vplačati zneska 348 K). 5) Rodbinski popis (Familienausweis, formularji se dobe po 2 h. v Blasnikovi tiskarni v Ljubljani, če jih nima v zalogi župnik, ki mora to listino tudi potrditi.) — b) za prosilce na lastne stroške: 6) Reverz (potrdilo očeta oz. varuha, da bo sin [varovanec] služil na svoje stroške). Kdor prosi za enoletništvo pred 21. letom, mora priložiti tudi dovoljenje očetovo, da sme vstopiti k vojakom.

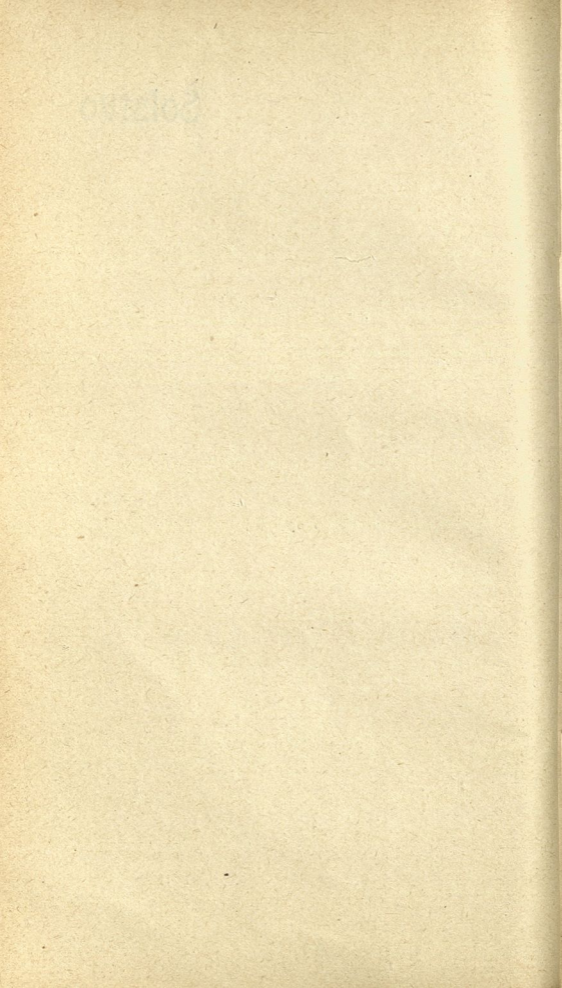
O ugodnostih slušateljev vis. šol v dobi vojaške službe glej tozadevne naredbe v visokoš. zbirkah zakonov, ki jih dobi vsakdo pri vsprejemu na visoko šolo.

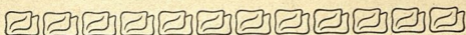

Šolstvo.

Visoke šole.

Slovensko dijaštvo pohaja v večjem številu visoke šole na Dunaju, v Gradcu in v Pragi, kjer posebno v zadnjem času število slov. visokošolcev precej raste. V interesu slovenskih dijakov samih bi bilo želeti, da bi v kar največjem številu posečali češke visoke šole. Tam niso izpostavljeni — kakor je to na Dunaju in v Gradcu — šovinizmu nemško-nacijonalnih profesorjev, ki je prepogosto vzrok, da nadarjen in marljiv slov. dijak pri skušnji propade. Tudi v materijelnem oziru moremo Prago kot jako ceno mesto le priporočati. Res je sicer, da za sedaj skušnje napravljene iz nemščine na češki univerzi ne veljajo za naše srednje šole in da se iz slovenščine ne more tam napraviti izpita, ali juristi, tehniki in medicinci naj bi izključno študirali v Pragi in obrnili hrbet nam neprijaznim nemškim visokim šolam. — Komur razmere le količkaj dopuščajo, naj bi pogledal za kak tečaj v tujino, na kako francosko, angleško ali nemško visoko šolo, germanistom ter modernim filologom je to skoro neobhodno potrebno. — V svojih informacijah — kar je čisto naravno — nismo mogli izčrpati preobširnega gradiva in se spuščati v podrobnosti; zato se bo treba marsikomu obrniti po svet k starejšemu tovarišu, ali pa v naše akademične organizacije, ki pojdejo vsakemu radevolje na roko.

1. Vseučilišče.

Naše informacije o vseučilišču se tičejo le juridične, filozofične in medicinske fakultete. Obstoja sicer še teološka fakulteta, ki se celo navaja vedno na prvem mestu, ali vse napredno dijaštvo je mnenja, da ta fakulteta ne spada na znanstveno učilišče, kakor je univerza, ker je omrežena z dogmami, silabi in indeksi itd. ter se vsled tega ne more in ne sme svobodno znanstveno razvijati.

Predvsem splošne informacije: Zimski tečaj traja od 1. vinotoka do četrta pred cvetno nedeljo; letni prične v četrtek po Veliki noči ter konča zadnjega mal. srpana. Vpisuje se 8 dni pred in 8 dni po začetku tečaja; v tej dobi se oddajajo tudi prošnje za oproščenje kolegnine. Pri vpisovanju se je treba izkazati z zrelostnim spričevalom (ter ponekod z izkazom o vojaški službi, ki ga izgotovi okrajno glavarstvo oz. magistrat). Dalje je treba izpolniti dva nacijonala ter indeks. Kolegnina znaša za vsako tedensko uro na tečaj 2 K 10 vin., vpisnina enkrat za vselej 10 K. Od kolegnine je oproščen abiturijent, ki se izkaže z ubožnim ter z odličnim zrelostnim spričevalom; k prošnji se priloži še jeden nacijonal. V poznejših semestrih se mora prosilec izkazati z izvrstnimi kolokvijskimi spričevali.

A. Juridična fakulteta. Študij traja 8 tečajev ter ima sezidati trden teoretičen temelj v vseh strokah pravniške vede. Pravniki so sposobni za javno službo, če je z uspehom napravil tri državne izpite in sicer:

a) Historično-pravni. K temu je pripuščen v 4. in v 5. sem., kdor je v štirih semestrih poslušal skupno vsaj 72 ted. ur in sicer te predmete: rimsko (20 ur), cerkveno (7 ur) in nemško pravo (10 ur), dalje avstrijsko zgodovino (5 ur) in na fil. fakulteti praktično filozofijo (4 ure); z ostalimi 26 urami disponira poljubno.

b) Sodni (judicijelni). Za tega se zahteva absolutorij, ki ga je možno dobiti po 8. sem. Predmeti so: avstr. privatno pravo (18 ur), avstr. trg. in menično pravo (7 ur), avstr. civil. sod. proces (12 ur) in avstr. kaz. pravo in proces (10 ur). Izcipit se lahko dela tudi že koncem 8. tečaja.

c) Predmeti tretjega političnega izpita so: splošno in avstr. drž. pravo (5 ur), upravni nauk in avstr. upravno pravo (6 ur), narodno gospodarstvo in narodno gospod. politika (10 ur), finančna veda z ozirom k avstr. fin. zakonodaji (5 ur).

Doktorat pravniški. Da se ta doseže, je treba po absolutoriju napraviti tri rigoroze. Vse tri rigoroze je treba napraviti na enem in istem vseučilišču. Pristojbina za vsakega znaša 120 K, promočna pristojbina tudi 120 K.

B. Medicinska fakulteta ima nuditi slušatelju teoretično in praktično strokovno izobrazbo. Študij je precej naporen, absorbira skoro vse sile in je tudi precej drag (drage knjige, preparati, visoke pristojbine itd.), tako, da je revnim dijakom od dne do dne manj pristopen. Študij traja 10 semestrov, v katerih je treba imeti zapisanih najmanj po 20 ted. ur.

Doktorat vsega zdravilstva doseže, kdor napravi tri rigoroze na enem in istem vse-

učilišču. Prvi se dela po 4. sem. iz splošne biologije, fizike, kemije, anatomije, histologije in fiziologije. Drugi 6 semestrov po prvem iz patol. anatomije in histologije, splošne in poskusne patologije, farmakologije, notranjega zdravilstva, otroškega zdravilstva in psihiatrije. Tretji iz kirurgije, porodništva in ginekologije, očesnega zdravilstva, dermatologije, higijene in sodnega zdravilstva. Pristojbine so 120 K, 130 K, 140 K, ona za promocijo 120 K.

C. Filozofična fakulteta ima na eni strani gojiti vedo brez ozira na prakso, na drugi pa vzgajati srednješolske učitelje. Ti dve nalogi pa se dasta pogosto prav težko spojiti. Filozofske fakultete glavna napaka je njena nesistematičnost: dijak posluša kar hoče, profesor predava, kar in kakor hoče. Zato je bolj kot kje drugod treba, da se dijak obrne po svet k starejšemu tovarišu ali pa k profesorju samemu. — Kdor se priglasil k državni skušnji, mora dokazati, da je bil vsaj 7 sem. redni slušatelj na vseučilišču, od teh najmanj 5 sem. na filoz. fakulteti, dalje mora predložiti spričevalo o kolokvijih iz pedagogike, filozofije in higijene. Skupine predmetov so sledeče: a) Klas. filologija t. j. latinščina in grščina kot glavni predmet, poučevalni jezik kot stranski predmet. b) Nemščina ali pa poučevalni jezik kot glavni predmet, latin. in grščina kot stranka predmeta. c) Zemljepis in zgodovina kot glavna predmeta. d) Matematika in fizika kot glavna predmeta. e) Prirodopis kot glavni predmet, matematika in fizika kot stranska predmeta. f) Filozofija z grščino kot glavnim in latinščino kot stranskim predmetom ali pa z matematiko kot glavnim in fiziko kot stran-

skim predmetom. Poleg teh skupin z omejitvijo na realke: *g*) Jeden modernih jezikov (francoščina, italščina, angleščina) z nemščino ali poučev. jezikom kot glavna predmeta. *h*) Angleščina kot glavni, francoščina ali nemščina ali pouč. jezik kot stranski predmet. *i*) Matematika kot glavni predmet ter bodisi deskript. geometrija kot glavni ali pa geometr. risanje in fizika kot stranska predmeta. *j*) Prirodopis in kemija bodisi kot glavna predmeta ali pa jeden obeh kot glavni in kot stranska predmeta dva sledečih: matematika, fizika, kemija, prirodopis, zemljepis, geometr. risanje pa samo z matematiko.

Druge skupine od tu navedenih niso dopuščene. Osobito bi priporočali študij modernih jezikov, ker tu nimamo še skoro nič svojih učnih močij, manj druge skupine (posebno matematiko in fiziko, zgodovino, tudi klas. filologijo), ker so te stroke na naših srednjih šolah že večinoma zasedene z mlajšimi močmi, tako, da se ne more tu več sigurno računati na hitro dosego definitivnega mesta.

Kdor hoče doseči filozof. doktorat, mora dokazati, da je bil 7 sem. na filozof. fakulteti ter predložiti znanstveno razpravo (dissertacijo). Nato napravi dva rigoroza (iz glavnega predmeta dveurni in iz filozofije enourni). Pristojbine znašajo 240 K.

F a r m a c i j a. Študij traja najmanj 4 sem. Farmacevti so izredni slušatelji filozofične fakultete; zahteva se 6. gimn. razredov, predhajajoča 3 letna praksa (kdor ima maturo, mu zadostuje 2 letna) ter spričevalo o tirocinalnem izpitu.

Ženski študij na univerzi je dosedaj pri nas še prav neznaten. Pripuščene so

ženske z gimn. maturo doslej le na filozofično in na medicinsko fakulteto. Na filozofično kot izredne (tudi kot farmacevtke) one, ki so napravile maturo na liceju ali učiteljišču; te lahko po 6. sem. delajo državno skušnjo, ki jih usposablja za poučevanje na ženskih licejih in podobnih zavodih.

2. Tehnika.

Študij realnih ved se je doslej pri nas veliko premalo gojil. Na realke odpade komaj 20% slovenskih srednješolcev (pri Čehih 50%!). Ne smemo se zato čuditi, če sede pri nas ravno na mestih, kjer se zahteva tehnika, v tako obilnem številu tujci; sami smo krivi. Zato ne moremo dovolj priporočati slovenskim dijakom, da posvečajo več pozornosti kot doslej realnim vedam.

Na tehniki traja vpisovanje od 1. do 15. vinotoka. Immatrikulacijska taksa, ki jo plača na novo vstopajoči slušatelj, znaša 8 K, pristojbina za kolke 30 vin. in 1 K ter kolegna (za tega, ki ne vlaga prošnje za oprostitev) 50 K. Listine, s katerimi se je treba izkazati pri vpisovanju, so: maturitetno spričevalo realke ter certifikat, da slušatelj v tem letu ne nastopa vojaške službe. Gimnazijski abiturijent mora poleg tega priložiti dokazila, da zna zadostno risati ter spričevala o skušnji iz deskript. geometrije.

Od kolegine je oproščen, kdor se izkaže z odličnim zrelostnim ter z ubožnim spričevalom, dobro zrelostno spričevalo opravičuje k polovičnemu oproščenju. Kdor je že na tehniki bil, mora predložiti mesto zrelostnega spričevala vsaj 40 jednot za celo oproščenje ali 30 za polovično.

Tehnična visoka šola ima sledeče oddelke: Stavbeno inženerstvo (5 letnikov), arhitektura (5 letn.), strojno inženerstvo (4 letn.), tehnična kemija (4 letn.), zemljedelsko-tehn. oddelek (3 letn.), geodetični kurz (2 letn.), monta-nistični kurz (3 letn.), zavarovalno-tehn. oddelek (2 letn.).

Izpiti na tehniki so: 1. Prospehovi iz predmetov 1. drž. izpita, ki ga, če so s povoljnim uspehom napravljeni, nadomeščajo deloma ali popolnoma. Delajo se vedno koncem šol. leta, začetkom prihodnjega le z dovoljenjem rektorjevim in proti plačilu takse 10 kron.

2. Državni, in sicer a) splošni drž. izpit, ki se dela po 4 tečajih v zadnjih tednih letnega ali pa v prvih tednih zimskega tečaja; taksa znaša 20 K, b) strokovni drž. izpit se vrši po absolviranju in se deli na praktični in teoretični del. Taksa je 40 K.

Doktorat tehničnih ved zahteva predložitev znanstvenega spisa in strogo skušnjo (rigorozum), ki se ozira predvsem na podano znanstveno razpravo in na stroko kandidatovo. Pristojbine znašajo 180 K.

3. Živinozdravniški visoki šoli na Dunaju in v Lvovu.

Zahteva se matura srednje šole. Študij traja 4 leta (za doktorje med. samo 2 leti). Po 3 z uspehom napravljenih strogih izpitih dobi rigorozant živinozdravniško diplomu. Pri dunajski živinozdravniški vis. šoli eksistira še dvoletni tečaj za podkovanje. Vpisovanje v šolo traja od 1. do 14. vinotoka; vpisnina znaša 15 K, šolnine ni. Bližje informacije v „Lehrplan der tierärztl. Hochschule“,

ki se dobi pri ravnateljstvu (Dunaj, III. Linke Bahngasse 11.) — Pri dunajski visoki šoli je razpisano letno 20 prostih mest (stanovanje, hrana, obleka) za one veterinarce, ki so pripravljene službovati 7 let kot živinozdravniki v armadi. Prošnje se vlagajo do 1. vel. srpana ter morajo imeti sledeče priloge: domovnico, krstni list, potrdilo, da je prosilec neoženjen, spričevalo o nramnosti, potrdilo o stavljenih osepnicah, potrdilo voj. zdravnika o sposobnosti prosilca za službo, šolska spričevala zadnjih 4 let gimnazije ali realke, zrelostno spričevalo, reverz, da bo prosilec služboval 7 let kot živinozdravnik v armadi.

4. Zemljedelska vis. šola na Dunaju.

Pogoj za sprejem: matura srednje šole. Ima tri oddelke, in sicer za poljedelstvo, za gozdarstvo in za kulturno tehniko. Študij traja 4 leta, rigorozum in znanstv. dizertacija sta pogoj doktorskega naslova. Vpisnina 10 K, šolnina polletno 50 K, takse v laboratorijih od 10 do 30 K.

Prvi se otvori podobna visoka šola to jesen pri češki tehniki.

5. Eksportna akademija na Dunaju

ima 2 letnika. Sprejet more biti: a) absolvent štiriletne trg. akademije ali kurza za abiturijente pri njej, b) abiturijent srednje šole z maturo, ki zna francosko in trgovske stroke; c) kdor je napravil vsprejemni izpit. Poleg tega je pripravljalni kurz, v katerega se sprejemajo maturanti srednjih šol. Šolnina znaša 150 K polletno (po I. polletju se lahko prosi za oproščenje), vpisnina 20 K, prispevek za učila 30 K polletno.

6. Trgovski akademiji na Dunaju in v Gradcu.

Pogoji za sprejem so sledeči: v triletni kurz se sprejme, kdor je dovršil nižjo sred. šolo z dobrim vspehom. Vpisnina in prispevek za učila znašata skupno 30 K, celoletna šolnina 320 K, ki se lahko plača v 2 obrokih — prva polovica pri vpisovanju, druga začetkom 2. tečaja. Šolnina se lahko zniža na polovico ali četrtno, popolnega oproščenja ni. Na akademiji je poleg tega še enoleten kurz za abiturijente srednjih šol. Absolventje trgovske akademije imajo pravico do enoletne voj. službe.

„Československá obchodní akademie“ v Pragi je podoben ustav. Ima 4 letnike; šolnina letnih 240 K. Pogoji za sprejem: 4 razr. srednje šole ali meščanska šola z dobrim uspehom — tu pa se zahteva še poseben sprejemni izpit.

7. C. k. montanistični visoki šoli v Ljubnem in Příbrami

imata po dva oddelka: gorski in hutni; v obeh traja študij po 4 leta. Na obeh zavodih je učni jezik nemški. Pogoj za sprejem je matura realke ali gimnazije. Podrobnejše informacije v programu, ki ga na zahtevo pošlje rektorat.

Srednje šole.

Gimnazija in realka.

Slovenci nimamo niti ene popolnoma slovenske gimnazije, niti ene popolnoma slovenske realke. Odgovornost za to zlo pada v prvi vrsti seveda na našo vlado, v veliki meri pa tudi na našo državnozbornsko delegacijo, ki nam ni mogla primešetariti slovenskih srednjih šol in na naše profesorje, ki v svoji nečuveni indolenci niso našli časa, da bi nam oskrbeli slovenskih učnih knjig, kar je seveda vladi dobrodošel izgovor, da nam ne da, kar nam gre.

Da bi se na tem mestu pečali z vprašanjem o reformi srednjega šolstva, ni naš namen; predmet je tako obširen, da zahteva sam zase temeljite razprave. Od najrazličnejših strani so se objavljali najrazličnejši predlogi. V eni točki so si pač vsi edini: da srednja šola res potrebuje korenite reforme. Za srednješolsko dijaštvo izvira iz tega dejstva logična konsekvence, da si izven šole poišče potom samoizobrazbe to, česar v šoli ne najde; iz šole pa naj si seveda odnese to, kar je tam dobrega — in tega je vkljub premnogim nedostatom še vedno dovolj. Matematika, fizika, zgodovina, naravoslovje, literatura i. t. d. — vse to je važen, da, neizogiben temelj študija na visoki šoli in sploh vsake naobrazbe; izvzemam seveda marsikako formalnost in nespametnost, katera se tupatam smatra za glavno stvar (pri zgodovini letnice, pri matematiki formule, pri naravoslovju latinska imena i. t. d.). Tam, kjer

šola navaja k samostojnemu razmišljanju — osobito pri slovenskih in nemških nalogah, pri prostih govorih — naj se ta svoboda res popolnoma izčrpa. Za predmete prostih govorov naj se izbira to, kar v resnici zanima in kar res pospešuje samostojno razmišljanje.

Prav malo pomena imajo predavanja, za katera je treba skoro zgolj prepisovati iz knjig. Predava naj se raje n. pr.: O samozobrazbi. — O znanstvenem, umetniškem, moralnem napredku nove dobe. — Naša reformacija. — Ilirizem. — Naša narodna probuditev — i. t. d.

Vpliv družbe — osebni stiki, knjige, časopisi, predavanja, gledališče i. t. d. — se pogosto podcenjuje. Dijak naj ga izrablja kar največ mogoče. Vse, kar nas obdaja v praktičnem življenju, sodeluje pri našem društvenem razvoju. Hodimo svojo pot z odprtimi očmi, z odprtim srcem: vsestranska dovezetnost bodi spojena s kritično samostojnostjo!

Naloga dijaka — in sploh vsakega posameznika — je brezdvomno, vzgojiti se v popolnega človeka, v človeka, ki ima razvite vse svoje zmožnosti, ki jih pa spet združuje v harmonično celoto. Uporabljajoč vsa sredstva, ki so na razpolago, naj se v dijaških letih vsakdo skuša kar najbolj približati idealu celega človeka!

Srednješolska statistika nam za gimnazije in realke kaže sledeče številke: Slovenskih gimnazijcev je bilo v preteklem šolskem letu ca. **2690**, in sicer: na ljubljanski I. drž. gimnaziji 482, na II. dr-

žavni 344, na novomeški 209, na kranjski 316, na kočevski 23, na škofovi v Št. Vidu 101, na celjski višji 86, na celjskih samostojnih slovenskih paralelkah 191, na mariborski 318, na ptujski 39, na celovski 89, na beljaški 10, na št. pavelski 11, na goriški 262, na tržaški 136, na sušaški ca. 30, na pazinski 37 in na puljski 3.

Slovenskih realcev je bilo v preteklem šolskem letu circa **700**, in sicer v Ljubljani 285, v Idriji 191, v Mariboru 11, v Celovcu 5, v Gorici 129 in v Trstu 71.

Za vse te srednješolce ni niti enega čisto slovenskega učilišča!

Učiteljišče.

Naša učiteljišča — to se v Avstriji menda razume že samo ob sebi — kakor skoraj vse ostalo šolstvo, ne ustrezajo svojemu namenu. Ni dovolj skrbljivo na njih niti za splošno izobrazbo, tem manj seveda za pedagoško izobrazbo učiteljstva. Do danes se menda na učiteljišču še ni naučil noben učitelj one umetnosti, ki ji pravimo poznanje človeške duše. Učitelj, ki ima vzgajati za življenje, prihaja v isto življenje popolnoma nepripravljen — ne pozna ga. Istotako pa tudi ne pozna onih disciplin, ki so za dobrega ljudsko-šolskega učitelja neizogibno potrebne: pedagogika, antropologija, socijologija, etika, estetika i. t. d. Vse to si mora bodoči učitelj, ki resno pojmuje svoj poklic, osvojiti izven šole. Le učiteljstvo, ki je v resnici na o b r a ž e n o, je v resnici oni ljudstvo-izobraževalni faktor, ki tvori uspešen protiutež klerikalnim ljudstvo-poneumnjevalnim tendencam.

Moška učiteljišča, ki jih pohajajo Slovenci, so: v Ljubljani z nemškim in slovenskim, v Kopru s slovenskim — to se premesti v Gorico — ter v Mariboru in v Celovcu z nemškim učnim jezikom.

Žensko srednje-šolstvo.

Kakor v marsičem tako smo tudi na tem polju za drugimi narodi. Zadostujejo nam večinoma nemškutarske samostanske šole, kjer se vzgajajo po znanih receptih bodoče slovenske žene. Krivo je temu predvsem pomanjkanje dobrih ženskih šol, potem pa seveda brezbržnost naše inteligence. Le pogledjte okoli sebe: skoro vsa naša t. zv. napredna inteligenca ima svoje hčere v nuskih šolah; malo, malo izjem je! Malomarnost inteligence in pomanjkanje dobrih ženskih šol gresta roko v roki. — Edina slovenska višja šola je „Mestna višja dekliška šola“ v Ljubljani, ki se letos spremeni v ženski licej. Poleg te je v Ljubljani nemška privatna šola „Huth-Hanss“, ki ima tudi precejšnje število slovenskih učenk, kar je pogosto krivda merodajnih slovenskih faktorjev. Dogodilo se je, da je v mestni zbornici ljubljanski izjavil član občinskega sveta, da je „Višja dekliška šola“ le za „višje“ sloje, hčerka železniškega čuvaja da tam ne spada; in taka hčerka železniškega čuvaja je pač siljena, da gre v nemški zavod, kjer jo sprejmo z odprtimi rokami. — Najštevilnejša so pri nas ženska učiteljišča: državni v Ljubljani in v Gorici, nunski v Ljubljani in v Mariboru. — Enostransko izobražamo narod, skrbimo skoro samo za moško vzgojo, žensko pa zanemar-

jamo, dasiravno ima žena ogromen pomen v narodnem in družabnem življenju. Dosti se je to na nas že maščevalo in še bolj se bo, če se vsaj zdaj ne popravi, kar se je zagrešilo!

Gmotno vprašanje slov. srednješolskega dijaštva.

Gmotno vprašanje je doslej pač najtemnejša stran našega srednješolskega vprašanja. Velika večina naših srednješolcev izhaja iz kmečkih hiš, od revnih roditeljev. Odkazani so na podpore tujih dobrotnikov, na inštrukcije in pod.; na ta način se konečno prerije slovenski študent do svojega cilja, če niso že prej omagale v težkem boju za obstanek duševne in telesne sile. Slovenske inteligence krivda je bila, če se je doslej toliko dobrih, nadepolnih sil našemu narodu trajno izgubilo, kajti za slovenskega srednješolca se je doslej storilo mnogo premalo. Če smo se glede visokošolcev postavili na stališče, da je dolžnost naše inteligence, podpirati jih, velja to v tem večji meri o srednješolcih. — Najvažnejša sestavina srednješolske podporne akcije so danes dijaške kuhinje, žal, da prav pogosto ne ustrezajo svojemu namenu. Kvaliteta hrane v teh kuhinjah je pogosto taka, da res skoro ne najdemo primernih besed, da bi jo po zaslugi označili. Ponekod pa ni niti dijaške kuhinje. Prva naša zahteva je torej, da se v vsakem srednješolskem mestu ustanovi poštena dijaška kuhinja, obstoječe pa naj se korenito zboljšajo. — Regulirati bi bilo nadalje treba podpore, ker se prepogosto dogaja, da se primeroma dobro situirani podpirajo na

škodo revnejšim. Stvar se je dala izvesti na visoki šoli, toliko lažje se to zgodi na srednji šoli, kjer bi bila ureditev podporne akcije dolžnost srednješolskih profesorjev. Ti naj bi sodelovali tudi pri oddajanju inštrukcij, ki so danes prav krivično in neenakomerno razdeljene.

Predvsem pa je treba kar najenergičneje nastopiti proti onemu momentu, ki je rak-rana na srednješolskem podporništvu, namreč da je podpora odvisna od političnega prepričanja. Visokošolska podpora akcija se je končno definitivno otresla onega demoralizujočega sistema političnih ar; na srednji šoli je ta sistem še v bujnem cvetju. Spominjam samo na razmere pri ljubljanski ljudski kuhinji, kjer je bil pognan preko praga slovenski dijak, ker je čital — „Rdeči prapor“! In takih slučajev je cela vrsta. Takim razmeram je treba napovedati boj na celi črti! Prepričan sem, da se posreči našemu visokošolskemu dijaštvu, če se intenzivno zavzame za stvar, tudi tu ustvariti razmere, ki odgovarjajo ne-le čutu pravičnosti in ljudskosti, ampak tudi našemu nazarju na vzgojo značajev srednješolskega dijaštva.

Statistika slovenskega visokošolskega dijaštva.

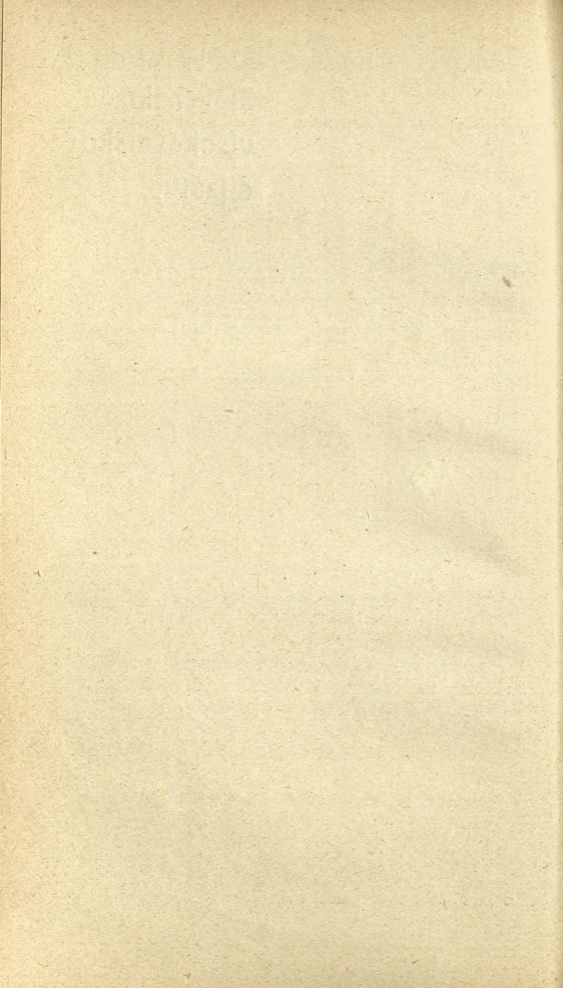
	Juristi	Medicinci	Filozofi	Tehniki	Veterinarci	Agronomi	Eksp. akadem.	Trg. akadem.	Montanci	Skupaj
Dunaj . .	196	35	87	27	10	15 +2*	3	1 +1*	—	374
Gradec . .	111	12	63 **	19	—	—	—	—	—	205
Praga češ.vis.š.	45	1	9	9	—	—	—	2	—	66
Praga nem.v.š.	—	1	1	8	—	—	—	—	—	10
Razni kraji . .	—	—	6	—	—	—	—	—	5	11
Skupaj . .	352	49	166	63	10	15 +2*	3	3 +1*	5	666

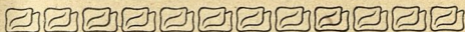
Poleg navedenih je študiral na Dunaju 1 na pedagogiju, v raznih krajih pa je bilo ca. 5 slik. akademikov in ca. 5 konservatoristov, tako, da je celotno število slovenskih visokošolcev v letu 1907-8 približno **680**.

*) Vpisani kot redni slušatelji na jur. fakulteti.

***) Med njimi 1 farmacevt.

Slovensko
visokošolsko
dijaštvo.

Kratek zgodovinski pregled.

Slovensko dijaštvo je dolgo časa pohajalo v večjem številu le visoke šole na Dunaju in v Gradcu; šele v zadnjem času stopa tudi Praga bolj in bolj v ospredje. Odstotek slovenskih dijakov, ki študirajo na drugih visokih šolah, je neznaten. Cel zgodovinski razvoj bi se dal razdeliti nekako v 3 oddelke:

I. doba. Od začetka do ustanovitve klerikalne „Danice“. V tej dobi je vezala v tujih, našemu dijaku neprijaznih mestih slovensko dijaštvo edinole narodnost. „Biti slovenske krvi bodi Slovencu ponos“, to je bilo ono geslo, ki je dolgo združevalo naše dijaštvo. V začetku 90. let nastane secesija in s to začenja

II. doba. L. 1892. se vrši v Ljubljani 1. katoliški shod, ki signalizira razdor na Kranjskem: tu katoličanstvo, recte klerikalizem, tam narodnost in naprednost. Razdor v domovini najde prav kmalu svoj odmev i med dijaštvom; l. 1894. se ustanovi na Dunaju akademično društvo „Danica“, pozneje v Gradcu „Zarja“ poleg in proti starima dijaškima zbirališčema „Sloveniji“ in „Triglavu“. Tako se je izvršila prva secesija v slovenskem dijaštvu, ki je odslej na eni strani napredno, na drugi klerikalno. „Slovenija“ in „Triglav“ sta odslej zbirališče naprednega slovenskega dijaštva. Ali društvi nista šli z duhom časa. Narodna ideja, ki je nekdam združevala „Slovenijane“ in „Tri-

glavane“, ne zadostuje več, tudi naprednost ne, če je samo na papirju, kot prazna fraza in ni v najožji zvezi z intenzivnim delom. Vgnezdili so se pa v „Sloveniji“ in v „Triglavu“ tudi še nelepi običaji nemških buršev, menzure in popivanje, ki so se začeli v obeh slovenskih društvih gojiti sistematično. Etični nivô velike večine slovenskega dijaštva v „Sloveniji“ in „Triglavu“ je padel globoko pod ničlo. Reakcija proti temu zares obupnemu stanju je morala priti in je prišla. Med srednješolskim dijaštvom se je začelo novo gibanje, kojega glavna točka je bila — samoizobrazba. Na visoki šoli, v akademičnem društvu se je imelo nadaljevati, kar se je pričelo na srednji šoli. Ali tu so oni idealni mladeniči naleteli pri svojih starejših, za delo prekomodnih tovariših na hud odpor; v svojem „far niente“ se „stari“ niso hoteli dati motiti. Nastane konflikt med „starimi“ in „mladimi“ — najprej v „Sloveniji“; „mladi“ preženo „stare“ iz društva (l. 1902) ter si preustroje „Slovenijo“ v smislu svojih načel. S to drugo secesijo začenja

III. doba. Na Dunaju nastane liberalna „Sava“ kot novo društvo izstopivših „Slovenijanov“. Secesija se izvrši kmalu tudi v Gradcu. Tu se umaknejo „narodni radikalci“ iz „Triglava“ ter si ustanove svoj „Tabor“. Prago so začeli posečati v večjem številu slovenski dijaki kaj pozno. Zato tudi dolgo niso mislili tam na lastno ognjišče. Zbirali so se v čeških dijaških društvih. Šele l. 1902. se ustanovi „Ilirija“, ki si postavi za nalogo: biti središče slovenskega dijaštva v Pragi, reprezentirati slovensko dijaštvo pred češko javnostjo. To nalogo je v začetku dosti povoljno izpolnjevala. Ali novemu narodno-

radikalnemu gibanju, ki si je želelo več, ki je zahtevalo pozitivnejšega dela, se tudi „Ilirija“ ni mogla zapreti. V praksi so pa pri liberalnem delu „Ilirijanov“ narodno-radikalne ideje, ki so bile na papirju soglasno sprejete, naletete na hud odpor; konflikt se je končal z ustanovitvijo narodno-radikalne „Adrije“ l. 1905. Vsa tri narodno-radikalna društva so sklenila l. 1906. bratsko zvezo in tako stoji danes narodno-radikalna organizacija nele kot najresnejša in najdelavnejša ampak tudi najsilnejša slovenska dijaška organizacija.

Še pred ustanovitvijo „Adrije“ se je vršil l. 1904. v Trstu prvi narodno-radikalni shod, na katerem so se v številnih predavanjih in debatah obravnavala specijelno dijaška vprašanja ter se je obširno govorilo o programu narodno-radikalnega dijaštva. Na shodu je bilo zbranih nad 150 slovenskih in mnogo drugih akademikov, med njimi nad 20 čeških.*)

Lansko leto so se vršili manjši lokalni shodi — med njimi sta pač najpomembnejša oni v Št. Jakobu v Rožu ter oni v Rušah pri Mariboru — letošnjo jesen pa se zbere celokupno narodno-radikalno dijaštvo na II. velikem shodu v Celju, na kojem naj pokaže, kaj je od tržaškega shoda storilo in kaj ima še storiti.

* * *

---

*) O shodu je izšlo posebno poročilo kot brošura «Iz naroda — za narod!»; dobi se v upravnishtvu «Omladine» za 1 K.

Naša akademična društva.

„Slovensko akademično društvo Slovenija na Dunaju“ (VIII. Breitenfeldergasse 20) je najstarejše in največje slovensko akademično društvo. Ustanovljeno je bilo 26. maja l. 1869. Pred tem letom sta sicer obstajali na Dunaju že dve društvi pod istim imenom, ki pa nista bili dijaški, marveč zbirališči vseh dunajskih Slovencev. Izmed obeh je posebnó znana prva „Slovenija“, ustanovljena l. 1848, ki je igrala tudi v slov. politični zgodovini istega leta važno vlogo. Druga „Slovenija“ je bila ustanovljena leta 1861. Tretja, današnja, „Slovenija“ je postala kmalu po ustanovitvi voditeljica dunajskih slov. akad. društev in je obdržala to mesto do danes. V prejšnjih časih si je pridobila veliko ugleda po velikih veselicah in „besedah“, ki jih je prirejala skupno z drugimi slovanskimi akad. društvi v proslavo raznih slovanskih pisateljev in učenjakov; na njih je zbirala vse dunajske Slovane. Smer društva je bila že od začetka strogo napredna, toda pomanjkanje enotnega društvenega programa je omogočilo vstop v društvo tudi klerikalnim dijakom. Prepri, ki so radi tega morali nastajati v društvu, so končali l. 1893. z izstopom klerikalnih dijakov in ustanovitvijo (l. 1894.) klerikalne „Danice“. Dasi je bila „Slovenija“ sedaj enotnejša, vendar je še vedno nekaj manjkalo do pravega njenega razvoja in procvita. Jasno se je začelo kazati, da samo zbirati in zabavati akad. mladino, ne more biti več namen akad. društev. Slovenija je tvorila v tej dobi družbo ljudi, ki so se sešli le slučajno, ki niso imeli nikakih skupnih teženj. Jeseni leta 1901 pa so prišli v društvo

novi ljudje, ki so društvo reformirali in mu dali enoten program, ki naj je podlaga vsemu društvenemu delu. Glavna točka novega narodno-radikalnega programa, ki se je sprejel 22. januarja l. 1902, je osamosvoja naroda, kateremu cilju se klanjajo vsi drugi. Na podlagi novega programa se je začelo takoj z delom, pred vsem z izobrazbo društvenih članov. Ustanovili so se razni klubi, kakor narodno-gospodarski, politično-izobraževalni, klub za ljudsko izobrazbo itd. Liberalni dijaki, nezadovoljni z novo društveno smerjo, so izstopili ter si ustanovili l. 1902 svoje društvo „Savo“, ki naj bi nadaljevala v zastarelem duhu prejšnje „Slovenije“. „Slovenija“ se je sedaj kljub raznim napadom in oviram krepko razvijala in priborila končno po marljivem in vstrajnem delu tudi priznanje nasprotnikov. Danes so zunanji boji že ponehali in zato je mogoče, da so posvečene sedaj vse sile notranjemu izobraževalnemu delu. V društvu, ki razpolaga z obsežno knjižnico — nad 2500 zvezkov — in celo vrsto časopisov, se vrši v raznih klubih vsak teden po več predavanj, prirejajo se izleti v razne tovarne in zavode, poučuje se laščina, slov. stenografija itd. V tesni zvezi z „Adrijo“ v Pragi in „Taborom“ v Gradcu ji je zagotovljeno tudi za bodoče ono častno mesto med vsemi slovanskimi akad. društvi, katero zavzema danes.

„Slovensko akadem. - tehn. društvo Tabor v Gradcu“ (Brandhofgasse 12). Julija meseca l. 1904. so podali narodno-radikalni člani „Triglava“ društvenemu odboru izjavo, da so vsled razmer v društvu prisiljeni izstopiti. V jeseni istega leta se je ustanovil v Gradcu „Tabor“ kot novo zbirališče narodnih

radikalcev ter je štel koj ob ustanovitvi 45 društvenikov. Koncem preteklega leta je štelo društvo 60 članov. Delovalo se je v odsekih. „Izobraževalni klub“ je imel vsak teden običajno predavanje; „manjšinski odsek“ se je bavil predvsem s proučevanjem čeških in nemških obrambnih društev in zlasti z vprašanjem preustrojitve „Družbe sv. Cirila in Metoda“; „prosvetni odsek“ si je stavil nalogo spisati za „Prosveto“ poljudnih predavanj in je vodil pripravljalna dela za ustanovitve „Prosvetinih“ podružnic v Celju in v Mariboru. V svrhu nabave skioptika za štajerske podružnice „Prosvete“ se je v društvu osnoval poseben konzorcij; skioptikon se je rabil že ob raznih prilikah. V društvu velja norma, da mora biti vsak društvenik član „Prosvete“ in član graške „Akadem. podružnice družbe sv. Cirila in Metoda“.

„Slovensko akad. društvo Adrija v Pragi.“ Po izstopu iz „Ilirije“ (v sušcu leta 1905.) so si izstopivši člani ustanovili v „Svazu českoslov. stud.“ svoj „narodno-radikalni krožek“, ki je začasno krog sebe zbiral praške narodne radikalce. Obenem so se vložila pravila za novo društvo, ki so meseca mal. travna bila odobrena, tako, da se je ustanovni občni zbor „Adrije“ mogel vršiti že 8. vel. travna leta 1906. za prisotnosti številnih zastopnikov praških slovanskih akademičnih društev ter odposlancev „Slovenije“ in „Tabora“. V društvu se je od začetka do danes prav marljivo delovalo, v prvi vrsti v klubih in odsekih. Obstojajo: „izobraževalni klub“, ki je imel vsak teden po en debatni večer, „manjšinski klub“, ki se je letos posebno pečal z našo „šolsko družbo“, „podporni odsek“, ki je pro-

učaval slovensko dijaško podporno akcijo, „vseučiliški odsek“ ter „srednješolski odsek“. Zabavi so bili namenjeni po zimi tedenski „čajevi večeri“, po letu pa izleti.

Društvo je štelo koncem letnega tečaja 1907. 32 rednih in 8 izrednih članov ter 12 podpornikov in 1 častnega člana. V knjižnici je bilo nad 300 knjig, v čitalnici pa okoli 70 časopisov in revij.

Društvo ima svoj sedež v praškem „Akademičnem domu“ v Spáleni ulici št. 20.

Druga slov. akadem. društva.

Na Dunaju je zbirališče liberalnih slov. akademikov „Sava“, v Gradcu „Triglav“, v Pragi „Ilirija“. Smotrenega pozitivnega delovanja v modernem smislu v teh društvih ni, ker smatrajo še vedno za glavno nalogo akad. društev le „zbirati in zabavati“, ne pa vzgajati in izobražati svoje člane.

Klerikalci imajo svoje organizacije doslej le na Dunaju — „Danica“ — in v Gradcu — „Zarja“. V Pragi se slov. klerikalno akad. društvo najbrž ne ustanovi tako kmalu; praška tla so za klerikalizem malo — prevroča.

„Kras“, akadem. društvo sloven. agronomov se je ustanovilo pravkar na Dunaju. Zastopa strokovne interese slovenskih agronomov.

„Klub slovenskih medicincev“ je popolnoma samostojna organizacija pri „Sloveniji“ na Dunaju. Ima svojo strokovno čitalnico in knjižnico ter prireja strokovna predavanja.

„Akadem. podružnica družbe sv. Cirila in Metoda“ v Gradcu je edina akad. podružnica naše „Šolske družbe“. Podružnično vodstvo je prešlo lani v radikalne roke.

„Klub sloven. tehnikov“ v Pragi prireja poučne tehnične izlete in strokovna predavanja ter izdaja brezplačno mesečno prilogo slovenskim časnikom „Slovenskega tehnika“. Zbira tudi gradivo za slovenski tehnični slovar.

„Češko - slovenski akadem. alpski krožek“ v Pragi se je osnoval pred par leti pri češki podružnici „Slov. plan. društva“. Vzbuja zanimanje med slovenskimi in češkimi akademiki za naše planine in za turistiko. Letos je začel večjo akcijo za brezplačna dijaška prenočišča po naših krajih, da se na ta način olajša dijakom potovanje. Svojo prvo alpsko kočo otvori v kratkem v Koritnici. Plačujoči člani krožka dobivajo brezplačno „Planinski vestnik“ in „Alpský věstník“.

Vsem tovarišem bi najnujneje priporočali, da se aktivno udeležujejo dela v naših akademičnih društvih. Neprecenljive vrednosti je akademična doba, če se jo prav porabi; dobro porabljen pa je gotovo čas, ki smo ga žrtvovali resnemu delu, kakoršno ravno goje naša akademična društva. — Opozarjali bi dalje naše tovariše, da se bolj kot doslej ozirajo na tuja resna društva, osobito na akademična društva slovanskih akademikov. Posebno v Pragi je za to prav lepa prilika. Imamo tam celo vrsto čeških dijaških korporacij, katere se pečajo s poljudnim drobnim delom (akademični odseki „Narodnih jednot“, pokrajinska društva) ter z

dijaškimi vprašanji „Svaz češkoslov. stud.“, narodno-rad. „Klub Antonin Čížek“ i. dr.), ki slovenskega tovariša z odprtimi rokami sprejmo v svojo sredo. Z jugoslovanskimi tovariši smo doslej gojili premalo tesne stike; tudi tu je treba več zблиževanja — ne v gostilnah, temveč pri resnem delu.

Ferijalna akad. društva.

Akadem. ferijalno društvo Prosveta v Ljubljani, ustanovljena l. 1904., tvori danes važen del slovenske narodne obrambne in izobraževalne prosvetne organizacije. V soglasju z društvenim programom obstoja „Prosvetno“ delovanje predvsem v tem, da ustanavlja javne ljudske knjižnice, prireja poljudna predavanja in ljudske veselice. S tem hoče povzdigniti kulturni nivô slovenskega ljudstva in ga tako tudi varovati pred narodnim potujčevanjem.

Do danes je ustanovila „Prosveta“ že dvaindvajset ljudskih knjižnic, ki s prav malimi izjemami vrlo uspevajo. Večina teh knjižnic se nahaja seveda na Kranjskem, na katero je bil spočetka omejen društveni delokrog. Še le v zadnjem letu se je razširil „Prosvetni“ delokrog na vse slov. ozemlje. Od sedaj se njeno delovanje vedno bolj koncentrira v obmejnih krajih. Posebno na Štajerskem in Koroškem se je pričelo z intenzivnim narodno-kulturnim delom. Pri tem se pa ne zanemarja narodno-eksponiranih krajev na Kranjskem, zlasti na Kočevskem, kjer je nemška ekspanzivnost večja, kakor se v slovenski javnosti v splošnem misli.

Javne ljudske knjižnice ljubljanske „Prosvetine“ centrale so: na Kranjskem: 1. v

Domžalah; 2. na Jesenicah; 3. v Žireh; 4. v Zagorju; 5. v Šmartnem pri Litiji; 6. v deželni bolnici v Ljubljani; 7. na Bučki; 8. v Dolskem; 9. v Dobračevi; 10. v Leskovcu; 11. v Veliki Loki; 12. v Radomljah; 13. v Kranjski gori; 14. v Tržiču; 15. v Novem Kotu; 16. v Loki na Kočevskem; na Korškem: 17. v Rožeku; 18. v Št. Jakobu; 19. v Brnci; 20. v Št. Marjeti; 21. v Maloščah; na Štajerskem: 22. v Dobovi pri Brežicah. Kratka tabela naj predoči uspehe „Prosvetinih“ knjižnic. Merilo za statistiko je 1 leto, le pri knjižnici v Kranjski gori samo 10 mesecev.

Knjižnica	na Bučki	v Domžalah	v Kranj. gori	v Radomljah
Število knjig	80	84	125	65
Število čitateljev	44	70	93	45
Štev. izpos. knjig	568	383	1375	185
Vsak čitatelj povpr. prečital knjig	13	6	15	4
Vsak mesec se povpr. prečita knjig	47	35	153	15
Vsaka knjiga prečitana povprečno	7	5	11	3

„Prosveta“ ima že štiri podružnice: dolensko s sedežem v Novem mestu, posavsko s sedežem v Brežicah, celjsko s sedežem v Celju in mariborsko s sedežem v

Mariboru. Zadnji dve obstojata od Božiča l. 1906 ter sta dosegli že lepe uspehe na ljudsko-izobraževalnem polju. Priredili sta lepo število predavanj in ustanovili sedem ljudskih knjižnic: 1. v Gaberjah pri Celju; 2. pri Sv. Ožboltu ob Dravi; 3. pri Sv. Antonu na Pohorju; 4. v Kaplji; 5. pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu; 6. v Marenbegu; 7. v Vuhredu.

Posavska in dolenska podružnica sta se ustanovili pred nekaj tedni. Posebne važnosti je dolenska podružnica, ki hoče predvsem čuvati mejo med Slovenci in kočevskimi Nemci. Prav tako važno nalogo ima posavska podružnica. V bližnji prihodnosti se ustanovi gorenjska podružnica s sedežem v Kranju; misli se tudi na ustanovitev ene ali dveh podružnic na Koroškem.

Razen navedenega je priredila „Prosveta“ nekaj veselic, največkrat v zvezi z otvoritvijo knjižnice ali s predavanjem. Pospešuje tudi vsako ljudsko-izobraževalno delo, čeprav ni pri tem neposredno zainteresirana. Tako je sodelovala pri ustanovitvi „Simon Gregorčičeve javne knjižnice in čitalnice“ v Ljubljani v zvezi z „Akademijo“ in „Sokolom“ ter posreduje pri ustanovitvi ljudskih knjižnic in pri predavanjih. Da bi se ustanavljanje ljudskih knjižnic olajšalo in na ta način pospeševalo, je izdala „Prosveta“ seznam za ljudske knjižnice primer- nih knjig, ki se pošlje na zahtevo brezplačno vsakomur.

Vse tovariše vabimo kar najiskreneje, da vstopijo v vrste aktivnih „Prosvetinih“ članov; le, če bo dovolj delavcev, se bo mogel uresničiti obširni program, ki si ga je stavila „Prosveta“.

„Prosvetin“ ljudskoizobraževalni program imajo od slovenskih ferijalnih društev še „Adrija“ v Gorici, „Bodočnost“ na Štajerskem, „Gorotan“ na Koroškem in v zadnjem času ustanovljeni „Balkan“ v Trstu.

Klerikalci so si po vzoru „Prosvete“, videč njene uspehe ustanovili svojo „Zvezo slovenskega dijaštva“, kjer so pa prav previdno — bodisi, da se je sramujejo, bodisi, da nima dovolj kredita — zamolčali svojo „katoliško“ firmo. Tudi slovenski liberalni akademiki imajo svoje fer. društvo „Savo“, kjer pa po vzoru nemških buršev ne goje drugega kot sabljanje in popivanje.

Slovenska dijaška žurnalistika

šteje tri časopise. „Omladina“, ki izhaja letos 4. leto, je organ narodno-radikalnega dijaštva. Prinaša programatične in informativne članke. V „listku“ so rubrike: slovensko dijaštvo, literatura in umetnost, manjšinski obzor, srednja šola i. t. d. Vsak drugi mesec ima „Omladina“ srednješolsko prilogo, v kateri se nahaja poleg programatičnih člankov iz peres srednješolcev tudi beletrija.

Organ klerikalnih dijakov je „Zora“. Prinaša poleg programatičnih in informativnih člankov tudi beletrijo; objavlja pogosto hrvaške članke.

Liberalni dijaki so začeli v zadnjem času izdajati svoje glasilo „Svoboda“.

Podporna društva.

Slovenska dijaška podporna akcija je v zadnji dobi napravila precejšen korak naprej, ne v zadnji vrsti po zaslugi narodno-radi-

kalnega dijaštva. Na eni strani je dodobra že prodrl princip, da podpora nima biti odvisna od političnega prepričanja prosilčevega, tem manj seveda, da bi tvorila nekako agitatorično sredstvo v rokah političnih strankarjev, na drugi strani pa dijaštvo samo s strogo kontrolo skrbi za to, da dobivajo podpore le v resnici revni tovariši. S tem se veča tudi zaupanje v podporna društva, prijatelji dijaštva našim podpornim organizacijam lahko brez skrbi zaupajo svoje prispevke v prid revnim akademikom, ker vedo, da bodo v resnici v njih namenu porabljeni. — Jako umestno bi bilo, da bi tudi dijaštvo samo se pobrigalo za svoja podporna društva v tem oziru, da bi zanje nabiralo prispevkov. Doslej se je vsa nabiralna akcija prepustila izvendijaškim krogom. Izjemo dela menda edino „Podporno društvo za slov. visokošolce v Pragi“, ki je na predlog podpornega odseka „Adrije“ uvedlo dijaške nabiralne pole. Obnesle so se primeroma prav dobro.

„**Radogoj**“ je splošno podporno društvo, ki posluje letos že 14. leto. Podpira slovenske dijake brez ozira na kronovino z mesečnimi zneski po 20 K. Iz statistike povzemamo, da je „Radogoj“ podpiral v preteklem letu 14 visokošolcev, med temi je bilo 5 pravnikov, 7 modroslovcev, 1 medicinec in 1 tehnik; skupna svota lani razdeljenih podpor je znašala 2492 K; v celi dobi svojega obstoja pa je „Radogoj“ razdelil 215 podpirancem že 40.590 K. Da se stalno rastočim potrebam odpomore in da se omogoči tudi manj premožnim kaj žrtvovati za naše dijaštvo, uvede „Radogoj“ svoj dijaški kolek, po katerem bodo pač osobito dijaki radi segali. — Večkrat

se je povdarjalo, da naj se naše podporništvo centralizira, in sicer vsaj tako, da bi imela centrala v evidenci vse podpore ter na ta način dosegla kolikor mogoče enakomerno podpiranje našega dijaštva. To nalogo prevzeti bi bil v prvi vrsti poklican ravno „Radogoj“. — Prošnje za „Radogojeve“ podpore se vlagajo pri tajniku (letos g. dr. G. Žerjav.) — V domovini je še nekaj podpornih društev z delokrogom, omejenim na nekatere dele slovenske zemlje, tako v Celovcu podporno društvo za slovenske dijake iz Koroškega, v Trstu za Primorce; na Štajerskem pa prav izdatno podpirajo osobito ondotne posojilnice štajersko slovensko dijaštvo.

Poleg tega je na Dunaju, v Gradcu in v Pragi število slovenskih in neslovenskih podpornih društev, na katera se obračajo slovenski dijaki precej veliko.

Dunaj. „Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju“, ustanovljeno leta 1888, podpira revne slov. dijake vseh dunajskih visokih šol. Podpore se podeljujejo od meseca do meseca in je treba prositi vsak mesec sproti. Mesečni podporni minimum znaša 10 K, po potrebi se dovoli tudi večja svota. V odboru sedijo s posvetovalno pravico tudi zastopniki dijaštva (po en zastopnik „Slovenije“, „Save“ in „Danice“ ter zastopnik „divjakov“, kateri pa dosedaj še ni bil nikdar izvoljen). Društvo razpolaga z glavnico nad 18.000 K in z letnimi prispevki članov, podpornikov in raznih dobrotnikov, ki so znašali l. 1905/1906 K 6132·19. V istem letu se je razdelilo med 114 prosilcev 5599 K. Določila za podpirance so sledeča:

1.) Prošnje za podporo je oddati prvi teden vsakega meseca (sedaj pri društvenem

blagajniku dr. Kl. Seshunu, dvornemu in sodnemu odvetniku I. Singerstrasse 7. Prošnje sprejemajo tudi akad. društva.)

2.) Kdor prosi prvič, naj priloži prošnji ubožno spričevalo, narejeno po obrazcu, ki je predpisan za vseučilišnike; poleg tega naj tudi pridene spričevala o študijah preteklega leta (prvoletniki zrelostno spričevalo, ostali pa kolokvijska spričevala, spričevala o državnih skušnjah, rigorozih). Za prošnje je rabiti obrazce, ki jih je založilo društvo in jih oddaja dijakom brezplačno. Dobijo se tudi v akad. društvih.

3.) Razmere marsikaterega dijaka se tekom šolskega leta izpremene ter so potem dokaj različne od razmer, katere je opisal podpiranec v prvi, začetkom šolskega leta vloženi prošnji. Podpiranci naj torej vsak mesec vestno izpolnijo vse razpredelke v obrazcu za prošnjo. Na prošnje, ki so v tem oziru pomanjkljive, se ni moči ozirati.

4.) Podpiranci morajo ob pričetku vsakega tečaja donesti spričevalo o študijah preteklega tečaja (spričevala o kolokvijih, državnih skušnjah, rigorozih).

5.) Vsakemu podpirancu se priporoča, da naj precej, kadar mu bo to mogoče, po močeh in kakorkoli povrne društvu prejete podpore.

„Juridichno podporno društvo“ podeljuje podpore revnim juristom na dunajskem vseučilišču. Da se dobi podpora, je potrebno, da se zglesi vsak prosilec v društveni pisarni (vseučilišče, juridichna fakulteta), izpolni predpisani vzorec in predloži ubožno spričevalo, indeks in kolokvijska spričevala. Dobi se vsak drugi ali tretji

meseč 15 menznih znamk, eventuelno tudi denar ali obleko. Društvo izposojuje svojim članom tudi juridične knjige.

„Medicinsko podporno društvo“ podeljuje podpore revnim medicincem na dunajskem vseučilišču. Vpiše se lahko začetkom vsakega tečaja, pa tudi sicer lahko vsak mesec. Predložiti treba: ubožno spričevalo in indeks. Dobi se navadno vsak mesec 10—15 menznih znamk, izredno tudi podpore v denarju ali obleki. Društvo izposojuje svojim članom tudi medicinske učne knjige. Poleg tega so društveni člani lahko oproščeni napol ali pa popolnoma pristojbin v raznih medicinskih kurzih.

„Filozofsko podporno društvo“ podeljuje podpore revnim filozofom na dunajskem vseučilišču. Začetkom vsakega tečaja se mora vložiti prošnja na „Philosophischer Unterstützungsverein an der Wiener Universität“. Pridejati je treba: ubožno spričevalo, potrdilo Stipendien-Referenta, indeks in kolokvijska spričevala (prvoletniki zrelostno spričevalo). Dobi se navadno vsak mesec 10 menznih znamk. Društvo posreduje tudi oddajo instrukcij, na katere se pa slov. dijak ne sme zanašati, da jih dobi.

Posamezna podporna društva obstojajo tudi na živinozdravniški in poljedelski visoki šoli. Pogoji slični.

„Gregorijevo društvo“ (Gregorius-Verein) daje revnim vseučiliščnikom vseh narodnosti mesečno 12 K oz. 20 obednic. Prošnje, katerim je treba pridejati maturitetno spričevalo, oz. kolokvijska spričevala, ubožno spričevalo, stanovski izkaz (Nationale), potrdilo Stipendienreferenta in potrdilo, da je

prosilec vpisan na dunajski univerzi, se morajo vložiti začetkom zimskega tečaja pri policijskem svetniku dr. Wagnerju. (XIV. Kellinggasse 2. II.)

Splošno podporno društvo na dunajski univerzi. Pri tem društvu prosi lahko vsak vseučilišnik, ki je najmanj že v 3. tečaju. Prvoletniki ne dobijo nikakih podpor. Vsak prosilec se mora v društvo vpisati. Pogoji: 1.) izpopolniti se mora tiskani vzorec, ki leži na razpolago v društveni pisarni, 2.) indeks, 3.) ubožno spričevalo, 4.) potrdilo Stipendienreferenta in 5.) kolokvijska spričevala. Vsak prosilec dobi navadno vsak drugi mesec 10 menznih znamk, oz. enkratno denarno podporo, za katero je pa potrebna posebna prošnja.

„Studentenheim“ (IX. Porzellangasse 30). Društvo „Asylverein der Wiener Universität“ podeljuje revnim slušateljem vseh narodnosti in veroizpovedanj na dunajskem vseučilišču brezplačno stanovanje, postrežbo in kurjavo. Poleg tega se dobi v zavodu razmeroma dobra hrana in sicer zajutrek za 10 v., kosilo za 24 v. in večerja za 20 v. Svečavo in perilo mora plačati vsak sam. Prošnje, ki jih je nasloviti na odbor zgoraj omenjenega društva, se morajo oddati osebno do 15. oktobra vsakega leta. Priložiti je treba: 1.) zrelostno spričevalo, 2.) ubožno spričevalo (ki naj je potrdi tudi župnik), 3.) potrdilo Stipendienreferenta, 4.) indeks in 5.) „nationale“. Priporoča pa se, da se vpošljejo na ravnateljstvo zavoda že v počitnicah provizorične prošnje, katerim je treba pridejati le zrelostno in ubožno spričevalo. V oktobru je sicer treba vložiti še enkrat prošnjo, toda oni, ki so prosili že v

počitnicah, pridejo v slučaju ugoditve preje na vrsto. Prosilci, ki nimajo starišev, imajo prednost.

„Dijaško bolniško društvo na Dunaju“, („Verein zur Pflege kranker Studierender“), ki ima svoje društvene prostore na vseučilišču, preskrbuje svojim članom v slučaju bolezni brezplačno zdravniško pomoč, brezplačna zdravila in v bolnišnici brezplačno mesto 2. razreda, v slučaju smrti tudi brezplačen pogreb. Član društva je lahko vsak slušatelj vseučilišča, tehnike, živinozdravniške, poljedelske visoke šole in umetniške akademije. Pri vpisovanju, ki traja v zimskem semestru od 1. oktobra do sredi novembra, v letnem pa od začetka inskripcije 30 dni, je treba pokazati indeks in oddati stanovski izkaz. Pri vstopu je treba plačati 2 K vstopnine in 4 K udnine za semester (če se vpiše za celo leto, le 6 K). Revnim visokošolcem iz Kranjske povrne navadno to svoto deželni odbor kranjski.

„Mensa academica“ (I. Reichsratstraße 29) daje vseučilišnikom proti primerni odškodnini kosilo in večerjo.

Prevažno podporo za slov. visokošolce iz Kranjskega tvorijo na dunajskem vseučilišču tudi Knafflove ustanove, katerih je sedaj 36, vsaka z letnimi 600 K. Ustanovil jih je leta 1671. Gorenjec Luka Knaffl, župnik v Groß-Rußpachu na Nižje Avstrijskem za dijake „kranjske narodnosti“. Ustanovo upravlja sedaj ravnatelj dunajske vseučiliške pisarne cesarski svetnik Brockhausen, posamezna mesta pa oddaja vseučiliški senat. Za ustanove prosi lahko vsak visokošolec iz Kranjske, ki je vpisan na dunajskem vseučilišču. Prednost imajo prosilci, ki so pre-

stali zrelostno skušnjo z odliko. Juristi in medicinci dobijo ustanovo navadno šele po prvem izpitu, filozofi v drugem ali tretjem letu. Prošnje, naslovljene na vseučiliški senat, je vložiti najkasneje do 31. novembra vsakega leta. Priložiti je treba: 1) krstni list, 2) domovinski list, 3) ubožno spričevalo, 4) potrdilo o stavljenju koz, 5) zrelostno spričevalo, 6) potrdilo Stipendienreferenta, 7) kolokvijska spričevala zadnjih dveh semestrov ozir. spričevalo o prestanem državnem izpitu. Ustanova se uživa tudi lahko v vojaškem letu.

Gradec. „Podporno društvo za slov. visokošolce v Gradcu“. Predsednik gosp. dr. Benjamin Ipavic (Karl Ludwig-Ring 4) — Društvo deli podpore v denarju in v obednicah, in sicer razen oktobra, aprila in julija vsak mesec. Seja odbora podpornega društva se vrši drugo soboto vsakega meseca. Namesto prošnje je treba izpolniti prosilcu samo poseben vzorec, ki jih je dalo podporno društvo na razpolago v vseh tukajšnjih akad. društvih. Vestno izpolnjen vzorec je treba oddati v vsakem akad. društvu za to določenemu referentu; referenti iz vseh treh društev skupaj tvorijo posebni dijaški pododbor, ki strogo nadzoruje, da navajajo prosilci vse svoje dohodke.

Ko se prosi prvič v tečaju, je treba priložiti prošnji: 1.) kolokvijska spričevala oz. maturitetno spričevalo; 2.) ubožno spričevalo; 3.) izkaz, da je prosilec dotični tečaj inkskribiran. Podpore se razdele med prosilce proporcijonelno, tako da se skuša enakomerno pripomoči vsakemu prosilcu do eksistenčnega minima (50 K). Redni maksimum mesečne podpore je bil zadnja leta do 12 K.

„Slovansko podporno društvo“ („Studien-Unterstützungsfonds für slavische Hochschüler der Grazer Universität“). Uprava društva je v rokah akad. senata. Podpore razdeljuje dijaški odbor obstoječ iz 9 članov. Društvo deli podpore dvakrat v letu, in sicer razdeli v zimskem tečaju okoli 600 K, v poletnem do 400 K. Prošnje enako opremljene kakor one za oprostitev kolegnine, je oddati ob razpisnem terminu pri glavnem pedelu.

„Slovansko bolniško društvo“ („Kranken - Unterstützungsverein für slav. Hochschüler“ (v rokah senata in dijaškega odbora). Člani morejo postati vseučilišniki in tehniki. Društvo nudi brezplačno zdravniško pomoč, zdravila in v slučaju potrebe bolniško oskrbo II. razreda. Vstopnina 2 K, članarina 3 K za semester. Člani se vsprejemajo le v prvih 6 tednih vsakega semestra v lokalni, ki je na posebni črni deski „Slov. bolniškega društva“ na univerzi naznanjen.

Za Slovenca pride v Gradcu v poštev samo še takozvani „Freitisch-Institut“, ki deli vsak mesec obednice. Slovenec more le malo pričakovati od tega društva. Juristi dobe do 8, filozofi 10—15, medicinci do 15 obednic. Enako društvo obstoji na tehnikih. Prošnje se morajo oddati osebno referentu na posameznih fakultetah. Natančnejše informacije daje posebna črna deska na rektoratih.

Praga. „Podporno društvo za slovenske visokošolce v Pragi“ podpira slovenske slušatelje čeških visokih šol praških z mesečnimi podporami do 24 K (v gotovini in v nakaznicah za obede v menzi).

Preteklo leto je bilo mesečno 14—15 prosilcev, tem se je razdelilo 1661 K in za 1232 K obednic, v posojilih pa se je dovolilo 125 K. Prosilec napiše prošnjo na poseben vzorec, ki ga je dobiti v naših akademičnih društvih v Pragi, priloži ubožno, zrelostno (ozir. kolokv.) spričevalo ter dokazilo, da je vpisan na kaki češki visoki šoli. Vse to odda enemu poverjeniku, ki jih imata praški slov. akadem. društvi pri podp. društvu. Ta mu izroči, ko so prošnje rešene, nakaznico, na katero mu blagajnik podp. društva izplača nakazano podporo.

„Husov Fond“ podpira vse slušatelje na čeških visokih šolah brez razlike; podpira tudi slovenske prosilce z mesečnimi podporami 4—10 K. Prosilec — ki mora biti član „Husovega Fonda“ (letna članarina 1 K) — napiše prošnjo na poseben vzorec, ki se dobi za 2 vin. v društveni pisarni (Praga II. Reznická ul. 14, uradne ure od 3.—4.) priloži ubožno spričevalo napisano istotako na posebnem vzorcu, ter odda obe v zadnjih treh dneh meseca (za mesec vinotok šele od 1. do 6. vinotoka) društvenemu tajniku. Pri razdelitvi podpor (14. in 15. vsakega meseca) se mora izkazati z društveno legitimacijo ter z dokazilom, da je vpisan na češki vis. šoli. Husov Fond daje tudi brezobrestna posojila za pristojbine pri skušnjah. Iz statistike omenjamo, da je Husov Fond razdelil lani 720 prosilecem 38.837 K 32 vin., vsega skupaj pa je razdal v 11 letih svojega obstoja že 292.954 K 74 vin.

„Nadace Krombholzova“ omogočuje akademikom praškim brez razlike brezplačno zdravenje (zdravnike in zdravila). Kdor reflektira na brezplačno zdravenje, si

vzame na kvesturi ali v pisarni svoje šole poseben vzorec, izpolnjenega da podpisati kakemu profesorju ter gre ž njim k zdravniku ali pa na kliniko; na recept, ki se mu napiše, dobi v lekarni brezplačno potrebna zdravila.

„Mensa academica“ (Spálená ul. 20.) daje revnim akademikom za nizko ceno obed (po 56 vin.) in večerjo (po 36 vin.). Kdor reflektira na hrano v Menzi, napiše na poseben vzorec prošnjo (dobi se blanket v „Svépomoci“, Spálená ul. 9), priloži svoje ubožno spričevalo in na karton nalepljeno fotografijo za legitimacijo; za par dni dobi legitimacijo, na katero si v Menzi pri kontrolorju kupuje nakaznice za obede. Kdor hoče v Menzi obedovati (ozir. večerjati), spopolni nakaznico s svojim podpisom in datumom ter polovico vrže v posebno škrinjico v menzi, drugo polovico pa odda drugi dan pri obedu (ozir. večerji) kontrolorju.

„Svépomoc“ preskrbuje revnim dijakom inštrukcije in druga primerna mesta. Reflektantu je treba napisati prošnjo, v kateri navede, kaj bi lahko poučeval. Slovenskim dijakom se ni mogoče v Pragi na inštrukcije preveč zanašati, ker — vsaj v začetku — ne znajo še toliko češki, da bi mogli sprejemati taka mesta. Podrobne informacije se dobe v „Svépomoci“ (Spálená ul. 9.) od 9. do 1. dop. in od 3. do 6. pop.

„Hlávkovy kolleje.“ Tu dobi reven dijak, ki se izkaže z izvrstnim zrelostnim spričevalom — pozneje z izvrstnimi spričevali iz izpitov — prosto stanovanje, razsvetljava, kurjavo in perilo; za hrano plačuje mesečno po 12 K — nekaj mest pa je sploh brezplačnih. Prošnje za sprejem se vlagajo

pri ravnateljstvu (Praga II. Jenštejnská ul. 1., vzorec zanje se dobi istotam) za zimski tečaj do 15. vel. srpana, za letni do 15. sušca. Lani je bilo v zavodu nad 200 dijakov.

„Filozofsko podporno društvo“ daje podpore v neenakih terminih, ki so naznanjeni na črni deski na fil. fakulteti. Vzorec za prošnjo v „Svépomoci“.

„Pomocný spolek nadace Jonákovy“ (za pravnike). Prošnjo je treba napisati za celo leto naprej in priložiti ubožno spričevalo in reverz, s katerim se prosilec zaveže podporo pozneje vrniti, ter jo izročiti v prvi polovici vinotoka oficijalu pravn. fakultéte.

Podporni fond „Purkyně“ (za medicinece, daje podpore v denarjih, v obednicah ter posojila za rigor. takse. Vzorec za prošnjo pošlje na željo „Spolek českých medicu“ (Praga II. Lipová ul. 2).

„Nadace Skuberskeho“ daje révnim tehnikom obednice. Prošnje se oddajajo tajniku društva v dobi, ki je naznanjena na črni deski na češki tehniki (navadno do zadnjega vinotoka).

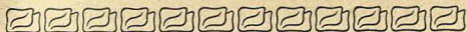
* * *

Slovenski slušatelji visokih šol brez razlike mesta in stroke reflektirajo lahko na ministerijalne podpore, ki jih jim podeljuje ministrstvo za uk in bogočastje in sicer v znesku 40—120 K za tečaj. Prošnje, ki so naslovljene na omenjeno ministrstvo, se oddajajo, opremljene z ubožnim spričevalom in izkazili o uspehih v študijah, v dekanatski ozir. rektorski pisarni. Prošnje se pišejo slovensko.

Članki.

Narodno-radikalno gibanje.

Jeseni leta 1901 je prišlo izredno veliko število prvoletnikov na Dunaj. V „Slovenijo“ nas je vstopilo kar spočetka krog 70, da smo imeli takoj večino v društvu. Bili smo sicer prav raznorodni, a vsi smo bili nezadovoljni s politiko narodno-napredne stranke, večinoma pa tudi z nedelavnostjo in ponižujočimi razvadami med dijaštvom. Veljavo dijaštva so bili spravili stari pojmi o dijaški časti in dolžnostih nizdol. Idej in načrtov je bilo med inteligentnimi starejšimi dijaki dovolj. Ze opetovano so se bile poprej pojavile struje s podobnimi smotri, a razdejal jih je strupeni cinizem, ki je znak propadanja. Starejši akademiki so se večinoma odtegovali društvenemu delovanju ter se o njem izražali le z zaničljivim posmehom. Ti so bili najhujši sovražniki mlademu gibanju. Še danes žive take koterije. Marsikdo je njih družbo drago plačal.

Pod geslom „pozitivnega dela“ je stopilo narodno radikalno gibanje na dan v izobraževalnem klubu „Skali“. V neki seji na Porcelanki v dunajski „Domovini“ smo določili ime revni struji. Kakor tedaj, tako sem še danes in nisem v vsem šestletnem boju nikdar dvomil, da smo — kolikor se z imenom sploh gibanje da označiti — najboljše označili novo strujo, ko smo jo nazvali „narodno-radikalno“. Goreči nacionalci smo bili vsi od prvega do zadnjega; metoda

našega dela narodu v prid pa bodi radikalna. Po metodi, po kateri shvatimo naloge in zastavljamo moči, kako delamo in uveljavljamo načrte, označujemo strujo. Ideja sama namreč struje še ne tvori. Šele, ko enakomisleči začno v smeri skupne ideje delati, smemo govoriti o struji. Delo pa označuje metoda. V metodi sami je zopet ideja in del svetovnega naziranja. Kakor označuje znanstveno strujo in vso znanost metoda, kako išče resnico (empirična metoda), tako je značilna za socialno strujo ne le skupina, kateri je namenjena, ampak tudi metoda njenega delovanja. Z optimističnim idealizmom se lotevamo dela za visoki svoj ideal: vsakega jarma svobodni narod, zdrav, izobražen in premožen, ne le učenec, temveč tudi učitelj drugih narodov, narod hočemo, ki na veliki poti človeškega rodu ni le posnemovalec, ampak sodelavec, ki prispeva s samoraslo individualnostjo. Radikalcu ne sme biti noben smoter previsok, nobeno delo preobsežno, na drugi strani pa noben smoter brez tal in nog in nobeno delo premalenkostno. V smislu te metode smo vstrajno razmišljali in razpravljali o vzrokih slovenske slabosti in skušali prodreti do zadnjih vzrokov. Zato ni noben slučaj, da je narodno-radikalna struja posvetila toliko moči ravno temu drobnemu delu, ki skromno začenja pri tleh, ali če hočete pri korenini. Noben slučaj ni, da sta ljudskoizobraževalno delo in narodno-radikalna struja v tako tesni zvezi in noben slučaj ne bo, če bo ista struja zvesta svoji radikalni metodi, ko bo dovolj pripravljena, na gospodarskem polju (v prvi vrsti na združnem) pokazala enako agilnost. Tudi kaže

vse njeno delovanje na dijaškem polju, o-
bito njen nastop v gmotnem vprašanju, njen
boj proti cinizmu in drugim npravnim defek-
tom dijaštva, proti burševstvu in razuzdanosti,
da je dosledno radikalna. S slavo pomahanih
glav, ki so bile spoštovane, ker so nosile
šmise in slovele po obilici semestrov, smo
pometli. Ni se klicalo brez uspeha k resnosti
in h knjigam. Le naprej, in sicer prav ra-
dikalno! Potrjuje se povsem, kar sem iz-
vajal na našem tržaškem shodu, da je bila
naša struja navzlic vsemu idealizmu vedno
realna.

Že prve odborove volitve v letnem te-
čaju leta 1902 so prinesle zmago „Skali“.
Izvolili smo povsem radikalen odbor. Že
tedaj smo bili po resnem premisleku skle-
nili, da mora priti do ločitve od tkzv. libe-
ralcev. Bili so to brezpogojni politični pristaši
dr. Tavčarja, in to so želeli uveljaviti tudi
v „Sloveniji“. Kdor ni bil njih pristaš, je
bil „klerikalec“ in mene so dolžili celo zvez
z dr. Šušteršičem. Spomin na te tovariše, ki
so pozneje ustanovili dunajsko „Savo“, bi
bil ugodnejši, ako bi se jim moglo priznati,
da so za tedanjo pod vodstvom dr. Tavčarja
stoječo narodno-napredno stranko kaj storili.
Vzgojiti se jim pa ni posrečilo niti delavnih,
niti požrtvovalnih pristašev. Pač pa so bili
zagovorniki vseh burševskih otročarij in nas
hrupno zasmehovali, ko smo klicali k res-
nosti in delu, ko smo začeli s klubi in pre-
davanji. Liberalcem pa so se pridružili tudi
skoro vsi divjaki in ciniki. Začel se je neiz-
prosen boj. Inter arma silent musae: boji
so prinesli hude osebne spore, vsak hip sta
se stranki spopadli, nobene resne debate ni
bilo možno uvesti brez rabuke. Nejasnosti

in gesla so marsikakega tovariša, ki je spadal k nam, zavedla v tuje vrste. Spoznali smo, da bo vsako delo brezplodno, če se ne ločimo. Če smo hoteli oteti strujo usodi prejšnjih opozicij, smo si morali zagotoviti streho. V letnem tečaju 1902. smo spremenili poslovnik v tem smislu, da odbor sprejme le narodno-radikalne akademike v društvo. S tem je bila pravna podlaga za jesenski boj poskrbljena. Jeseni se je dobojčeval končni boj. Zavrnilo smo naskok nasprotnikov s tako odločnostjo, da se ga niso upali več obnoviti.

Tedaj smo začeli z delom. Dobo, ki je sledila boju, lahko nazovem dobo konsolidacije.

Zdaj se je imelo pokazati, ali smo vredni življenja. Zmaga nas ni uspavala in napadi, ki so leteli na nas z liberalne in klerikalne strani, so nas le bodrili. Začeli smo z notranjim delom v društvu. Doslej le splošne ideje o regeneraciji slovenskega dijaštva smo začeli formulirati. Kmalu so dobile misli o ljudskoizobraževalnem delu in dijaškem gmotnem vprašanju jasnejše oblike. Proučavali smo vsa socialna vprašanja: S srcem in razumom smo bili vsi vneti pristaši takozvanih „nižjih slojev“. Kako naj inteligenca pomaga kmetu in delavcu, o tem smo ne prestando razmišljali. Odklonili smo idejo o nasilni revoluciji ter pozdravljali organizacije, ki na podlagi današnjega družabnega reda skušajo spremeniti položaj v korist produktivnim slojem. Sklenili smo, da moramo sodelovati pri teh organizacijah. Geslo „samopomoči“, ki smo ga vsprejeli, smo umevali tako, da ne smemo pustiti kmeta in delavca brez pomoči in morda gledati pasivno, da propadata. Da, pomagati in sode-

lovati moramo, a ne z metodo milodarov ali z varuškim ukazujočim poukom, ki so ga poznali tudi v dobi policijskega absolutizma, temveč naše sodelovanje mora biti vzgoja k temu, da vzgojevanec sam spozna svoje slabosti, da sprevidi, zakaj mu je nasvet koristen in da pride do samostojne inicijative in sam išče pomožnih virov. Nalogo inteligence med kmeti in delavci smo formulirali kot vzgojo teh slojev k samopomoči. V zvezi s tem vprašanjem smo v nasprotju z materijalizmom spoznali, da je socialno vprašanje eminentno etično vprašanje: značaj, delavnost, smisel za organizovan nastop, požrtvovalnost za družbine ideale, od teh imponderabilij in individualnih lastnosti je odvisna notranja moč razreda in vsa k t e r e socialne družbe. Tedaj tudi dijaštva in naše struje. Zato smo se tako intenzivno pečali z etiko. Teoretično smo proučevali pozitivno etiko, a tudi v praksi smo jo uveljavili: ali ni naša dijaška gmotna akcija etična, ko kliče, naj se posameznik ne redi na škodo tovariša in podpore dele pravično? Lotili smo se tudi boja z dijaškimi razvadami. Težaven je ta boj, kajti akademično svoboden mož si prepoveduje moralne predpise. Taktika v tej stvari mora biti dobro premišljena, da se opomini k treznosti, zmernosti, učenju itd. ne izjalovijo.

Proučevanju verskega vprašanja se nismo izogibali. Videli smo, da ima vsak izrazit individuv tudi svoje verske nazore, videli tudi, da so verski nazori različno obraženih povsem različni. Lahko rečem, da je imel v tem pogledu vsak svoje posebno naziranje. Nihče ni žalil te poštene nabožnosti; take netaktnosti bi se bile vedno

strogo grajale. Resni razgovori o verstvu in o nastanku ver so se seveda vršili in govorilo se je pro in contra. Rečem lahko, da smo ob tem verskem individualizmu in medsebojnem spoštovanju verskih nazorov izvrstno izhajali. V tem pa smo si bili edini, da treba politično moč konfesij t. j. politično moč njih hierarhije držati k tlom, ker je nevarna svobodi vere, vesti, vzgoje in znanosti ter nevarna politični enotnosti naroda in države.

Ni tukaj mesto, da bi podrobno obdeležoval ta vprašanja, s katerimi smo se bavili v tej plodoviti dobi konsolidacije v društvu. Težavno je bilo to delo. Kdor je par let delal v akademičnem društvu, mi bo pritrnil. Tudi ne prikrivam, da so bili v naših vrstah vselej kaki elementi, ki so metali vsaki resni nameri polena. Taki ljudje so običajno le eden, dva tečaja razdirali po društvu, potem pa so šli svojo pot ter le še svoj cinizem prodajali po beznicah. Opazoval sem vsako leto take prvoletnike, kako so se dali nekaj časa še angažirati, za kako delo pa jim je pošla vstrajnost. Delo po naših društvih ni na videz res prav nič hvaležno. Koliko polen je priletelo! Koliko razočaranj smo doživeli! A to je ravno tista šola požrtvovalnosti in vstrajnosti, brez katere ni možno misliti na vspehe socijalnega dela na Slovenskem. Tako je marsikdo odpadel od nas in blagoslavljali smo za njim. Nasprotno pa smo se v tej dobi konsolidacije z marsikakim izvrstnim značajem zopet našli, od katerega so nas bile nejasnosti boja poprej odtrgale.

Naša agitacija se je ta čas naglo širila po vseh vseučiliških in srednješolskih mestih. Že meseca maja 1903. smo si bili na jasnem,

da nam treba glasila. Tačas sem izdal v „Sloveniji“ parkrat litografirane „Iskre“, to pa edino z namenom, da vzbudim zmisel za tedaj še nedosežni ideal tiskanega lista. Dr. Tavčarja polemika proti „Iskram“ v „Slovenskem Narodu“ je bila le voda na naš mlin. O božiču smo sklenili, da pokličemo na veliko noč leta 1904 v življenje „Omladino“ in „Prosveto“. Nobenega dela se ne spominjam s takim veseljem, kot ustanovnega dela za ti dve podjetji.

Šele z nastopom „Omladine“ je bila dovršena druga faza ustanovitve narodno-radikalnega gibanja. Zdaj šele je bilo konsolidovano in zagotovljeno. „Prosveta“ je kmalu postala ugledno središče našega poljudnega dela. Tačas se je v Gradcu in Pragi že vršil naravni boj med nami in liberalnimi burši. Iz „Slovenije“ smo vedeli, da daljši boj le zadržuje notranjo delavnost, zato smo hiteli, ko so razmere v „Triglavu“ in „Iliriji“ vsled besnosti nasprotnikov postale nevzdržne, da si sezidamo nova ognjišča. „Tabor“ in pozneje „Adrija“ sta postala vredna sobojevnika „Sloveniji“, in „Slovenija“ se bo morala prav potruditi, da si z resnim delom vzdrži prvenstvo med narodno-radikalnimi organizacijami, kajti ne „Tabor“, ne „Adrija“ nista bila kopiji „Slovenije“, temveč sta že razvila in prinesla obilo samoraslega v narodno-radikalno gibanje.

Izza „Omladine“ mi ni treba nadalje popisovati. Saj je „Omladina“ verna slika našega gibanja. Tržaški in celjski shod sta znamenji, da napredujemo. Njima ima slediti tretji shod narodno-radikalnega dijaštva v Ljubljani, ki naj pokaže novih napredkov.

Mnogokrat so mi starejši možje, ki so dobrohotno zrlí na naše delo, rekli: Prav delate. „Mladina bodi radikalna, kaj bi bilo, če bi v mladini ne bilo radikalizma!“ Res je, bilo bi žalostno, če bi med mlajšo generacijo ne bilo ostre brezobzirnosti in neizprosne odločnosti. A moja želja gre dalje. Če si mladenič iz prepričanja radikalec, ne boš nehal biti radikalec kot mož. Ne le radikalne mladine, tudi radikalnih mož potrebuje naš narod. Vezi, ki jo sklepamo v dijaški dobi, naj ne razruši nobena sila.

Dr. Gregor Žerjav.

Znanost in verstvo, verstvo in šola.

(Iz govora prof. Masaryka na dijaškem protiklerikalnem zborovanju dne 10. svečana 1906 v Pragi.)

V dijaškem almanahu iz leta 1904*) čitam, da večina dijaštva prihaja na visoko šolo odtujena ne-le katolicizmu, ampak veri sploh, da prihaja na visoko šolo prepojena z verskim nihilizmom. In glavni vzrok tega ni — tako pravi pisatelj tistih vrst — svobodomiselnost prirodnih ved in drugi faktorji srednješolskega poučevanja, ampak cel verski sistem, katehet s svojim poučevanjem verstva.

To je jako važno priznanje.

In zdaj si stavimo vprašanje: Kdo takemu peto-, šestošolcu v tej težki življenjski krizi svetuje, v krizi, ki po nauku katekizma odloča nele o časni, ampak tudi o večni sreči človekovi? In kaj bi mu ti njegovi učitelji svetovali? Ali o tem se v šoli ne govori, se ne sme govoriti; o mrtvem grškem aoristu razlaga profesor po cele ure — o življenjskem vprašanju se ne sme.

Za nas je temeljno vprašanje, kakšno je, kakšno more biti razmerje inteligenta, znanstva in filozofije k pozitivnemu verstvu. Je mnogo različnih teorij. Eno je predvsem gotovo: da temelji cela moderna znanost na empiriji. Od Bacona, do Descarta pa do Kanta in naprej do najnovejše dobe — vsi misleci odvajajo naše poznanje, naj se tiče prirodnih ali duhovnih problemov, iz empirije in uče,

*) Studentsky almanach 1904. Izdal in založil odbor »Všestud. slavnosti«.

da brez te ne moremo znanstveno postopati in napredovati. Dalje slišite vedno, da je svet determiniran, da je kavzalni zakon, da se da zgodovina, družba, narava študirati le na podlagi te premise. Če pa je empirija in le empirija za nas vir poznanja, odklanjamo vse druge vire, predvsem avtoriteto, odklanjamo posebno še razodetje v teoriji in v praksi (čudeži). Noben profesor fizike vam ne bo razlagal, da se v naravi gode čudeži, ampak vam bo kazal zakone. Iz vsega tega sledi čisto logično, da se teologija in verstvo, cerkveno verstvo, da se natančneje izrazim — ki stojita teoretično in praktično na razodetju in na čudežih in na avtoriteti ter znanost, ki vse to odklanja, mora odklanjati — ne dasta spojiti. To je jasno in — mislim — mora biti jasno, če se le nekoliko o tem premišlja. Kompromisi se sicer lahko delajo, ali v resnici premostiti prepada ni mogoče.

Imam v roki syllabus iz l. 1864. Takoj v prvem odstavku proklinja syllabus panteizem in naturalizem; proklinja vsakega, kdor bi verjel, da je človeški razum edini sodnik med resnico in neresnico, dobrim in zlim i. t. d., preklinja stavek, da se ima filozofija gojiti brez ozira na nadnaravno razodetje: proklinja vsakega, kdor bi trdil, da cerkev nima pravice rabiti nasilja. Da navsezadnje preklinja vso moderno civilizacijo, se razume menda že samo ob sebi.

In vprašam sedaj, ali se dasta cerkveno verstvo in znanost spojiti, častno in pošteno spojiti? Prečitajte si, prosim syllabus!

Imam še en dokument. Mnogokateri je že slišal kaj o indeksu — tu je. Naj citiram iz njega imena znamenitih filozofov. Nikakor ne trdim, da se z vsem strinjam, kar ti filo-

zofi uče, ali jaz kritiziram, indeks pa preklinja in prepoveduje. To je ravno razlika med teologijo in znanostjo. Torej: Bacon, Bayle, Berkeley, Comte, Condillac, Cousin, Descartes, Holbach, Diderot, Montesquien, Hume, Kant, La Metrie, Locke, Malebrauche, J. St. Mill, Montaigne, Pascal, Renan, Sabatier, Spinoza, Voltaire i. t. d. i. t. d. — cela zgodovina moderne filozofije na indeksu.

In dalje pisatelji: Alfieri, Balzac, Dumas oče in sin, Flaubert, Heine, Lamartine, Lamennais, Lenan, Mickiewicz, Ada Negri, Quinet, Richardzon, Zola i. dr.

Historiki: Ranke, Slorete; da, celo teologi, ki streme za reformami, med njimi Günther in Schell — — sploh vse moderno mišljenje na indeksu. Mimogrede omenjam, da je čisto brez hrupa izginil z indeksa Galilei, ker je to pač bilo že prekričeče.

Ponovno trdim: na teh temeljih, indeksu in syllabu sezidana rimska teologija in filozofija kakor jo mi pojmuje, se ne dasta združiti; vsaj za poštenega, kritičnega človeka je to nemogoče.

Iz te situacije ne vidim za šolo druge rešitve, kot divorçon — ločimo se. Enako, kakor v narodnostnem vprašanju: stojimo mi in Nemci proti sebi, torej: ti pojdi tam, jaz tam, in konec besedij. Prav tako je v našem slučaju mogoča le ena častna in poštena razrešitev: verstvo mora iz šol ven! Nisem neprijatelj verstva; verstvo in veda in filozofija se dado spojiti, seveda ne ortodoksno cerkveno verstvo. Ugovarja se, da bi vsled odstranitve verstva iz šol, trpeli značaji. Ne, nasprotno: v interesu vzgoje značajev mora verstvo iz šole. Verski konflikt kazi nele dijake, ampak tudi učiteljstvo in

cel šolski sistem. V interesu zdravega razvoja značajev je nujno treba, da nastane svoboda vesti in prepričanja.

Iz te nezdrave situacije, katero pač najbolestneje čutijo profesorji in učitelji, ni drugega izhoda, kakor sem že parkrat povdaril — kakor da se verstvo kot učni predmet odstrani iz šol, nele iz srednjih, tudi iz ljudskih. Zahteva ni prav nič pretirana. V Združ. državah, na Francoskem in Nizozemskem se v državnih šolah že davno verstvo ne poučuje; na Laškem, na Angleškem in v Švici verstvo vsaj ni splošno obvezen predmet; v Belgiji je verstvo sicer obligatno, ali roditelji lahko z izjavo otroka oprostite od pouka; nazadnje imamo Avstrijo, Nemčijo in Rusko kot najbolj nazadnjaške dežele, kjer je verstvo splošno obvezen predmet brez izjeme. Ali tudi v Nemčiji se obrača na bolje, nedavno je bil tam sprejet zakon, da se otroci proti volji roditeljev nimajo siliti k obiskovanju verskega pouka. N. B. Predlog so sprejeli tudi katoličani! Povsod napredek — le Avstrija bo ostala zadaj, morda celo za Rusijo. Saj začenja pri nas prav sedaj taka nova era, da skoro ne moremo govoriti več o stvareh, ki se drugod razumejo samo ob sebi. In gotovo se razume samo ob sebi, da se čisto verstvo, ono verstvo, ki izvira iz prepričanja, ne da vsiljevati. Naša naloga je intenzivno delovati na to, da se verstvo iz vseh šol odstrani, da šola postane sploh od cerkve neodvisna. Šola ima služiti resnici in s tem vzgoji značajev, učencem in učiteljem; zahteva je opravičena v interesu znanosti, pa tudi v interesu verstva samega.

Dijak in drobno delo.

Dijaška doba je doba učenja in samoizobrazbe. Prvo moramo vzeti v tem smislu, da si vsak osvoji kar največ mogoče znanja, da se spopolni posebno v svoji stroki, in doseže neko stopinjo gotovosti, da ima tako pod seboj trdna tla, in izpolni s tem svojo dolžnost kot dijak. Drugo pa je vsestransko izpopolnjenje samega sebe kot človeka, k čemur je potrebno, da proučuje dijak sodobne razmere in kulturno stanje človeštva, da si osvoji prave pojme o raznih važnih vprašanjih, in da vzgoji sam v sebi človeka, ki more odgovarjati pojmu človeka sočasne dobe; oboje — prvo in drugo — pelje k samostojnosti, ki je prvi predpogoj bodočega moža, ki bo z jasnim pogledom našel vselej pravo pot v razmerah življenja. Dijak ima torej dovolj dela sam seboj in vse, kar bi ga moglo pri tem delu ovirati, bilo bi škodljivo njemu in družbi. Mladina naj torej ne bo kupljeno blago raznih političnih strank, da ne postane nje vzgoja enostranska, ampak mladina bodi svobodna, da more svobodno brez predsodkov proučavati razmere: politične, verske, socialne i. t. d. Dijak vzgoji v sebi splošnega kulturnega človeka s širokim obzorjem; le tak bo mogel pospeševati kulturo svojega naroda. A ravno ob času, ko sebe kulturno vzgaja, ima dijak priliko posvetiti svoje moči kulturnemu delu v narodu, nepristransko, nepolitično, edino v smislu narodne prosvete.

Pojma dijak in drobno delo se dasta zelo dobro združiti in sta bila že od nekdanj v

najožji zvezi. Polje drobnega dela je tako vsestransko in obširno, da v njem vsak lahko najde svoje delo. Drobno delo je tisto globoko kulturno delo, ki izhaja iz natančnega proučevanja razmer, ter ustanavlja na podlagi tega potrebne kulturne institucije, ki postanejo trdni temelj prosvete naroda. Iz drobnega dela so torej izločeni vsi zlati gradovi, zidani v oblake in zelene trate, stavljene v puščavo, gre se tukaj brez fraz, s samim trdim večletnim delom, z neprestano energijo, ki šele čez nekaj let dokaže uspeh.

Gre se tu za dvoje: *a)* proučevanje in spoznavanje razmer, *b)* ustanavljanje primer-
nih iz razmer razvidnih, času potrebnih in-
stitucij. V tem se spozna uspešna taktika. V tem se dijak in drobno delo spopolnujeta: prvič drobno delo potrebuje dijaka, kot mlado, življenja polno silo, ki je prva poklicana, da združuje svoje moči na polju narodne kul-
ture in drugič potrebuje dijak drobnega dela, ker tu globoko spoznava razmere naroda, njegovo kulturno stanje in išče potij navzgor. Tu torej lahko poskuša svoje prve sile, a ob-
jednem ga razmere same silijo k vstrajnemu delu, kajti ravno pri tem spozna potrebo, da mora najprej sam doseči gotovo stopinjo har-
monične popolnosti, da more potem uspešno delovati. Drobno delo je delo društev in v društvu vsaka tudi najmanjša sila dobi svoj pomen. Drobno delo na narodnih mejah se imenuje manjšinsko delo in odveč bi bilo dokazovati, da je tu dijak poklican posvetiti svoje sile pri skupni obrambi in da je to ob-
jednem najkrajša pot, ki pelje k dobremu poznanju razmer na naših narodnih mejah, ob jednem pa tudi dobimo ravno tam sliko o našem splošnem stanju. In tega je potreba

vsakemu, ki hoče delati, kajti prvo in glavno je, da vemo, kaj je treba delati. Tega pa brez temeljitega poznanja razmer ne moremo vedeti.

Kakor je nekdanj dijak kot narodni agitator hodil po deželi ter budil v ljudstvu narodno zavest, tako je prišel poslej čas novega dela za dijaka in to je doba narodnega drobnega dela. Kar je bila včasih beseda, mora biti sedaj dejanje. Takrat je šlo od zgoraj navzdol, poslej mora iti od spodaj navzgor. Visoki govori in lepe fraze so izzvene, treba je bilo nekaj trdnega, pozitivnega in to je drobno delo, ki je temelj kulture v narodu . . . Slovan, Slovenec, živio, je bilo prej, knjižnica, predavanje, poučevanje ljudstva je sedaj. Zato tudi naša doba zahteva novega dijaka, ne romantičnega, navdušenega, pesniško vznešenega, ampak resnega, trdega delavca. Zato pa je tudi zahteva samoizobrazbe prvi predpogoj vsakega uspeha. Kdor hoče razviti svoje sile, jih mora imeti, kdor jih nima, si jih mora pridobiti.

Ravno v drobnem delu se kaže veliki pomen dijaštva v narodu. Zadnjih trideset let so položili Čehi trden kulturni temelj v svojem narodu. Uspehi drobnega dela se že kažejo, posebno se kažejo na mejah veliki uspehi, ki so posledica manjšinskega dela. Glavni faktor pri tem je bilo dijaštvo; to je bilo razdeljeno v več ferijalnih društev, ki so ustanovila knjižnice in prirejala predavanja. Manjšinsko delo sta prevzeli potem dve močni obrambni društvi „Jednota Severočeská“ in „J. Pošumavská“.

Obe razpolagata sedaj že z milijoni. V obeh „Jednotah“ deluje uspešno „Akademični oddelek“, ki podpira društvi pred vsem

moralno. Isto nalogo ima „Akad. odsek pri mlajših dveh „Jednotah“ pri „Češkoslovanski“ in pri „J. za jugozapadno Moravo“. Jednako deluje dijaštvo v smislu drobnega dela pri „Matici šolski“. Samostojna društva so izpolnila svojo dolžnost in so deloma prenehala, prepustivši svoje delo mestnim in občinskim odborom, ki se sami trudijo za kulturno napredovanje v svojem kraju. Sedaj delujejo še: Jizeran, Krakonoš, Práchén, Radbuza, Rip, Sázavan, Štitný, Žličan, Orličan itd. Glavna naloga jim je: revizija raz. knjižnic, pošiljanje časopisov v narodno eksponirane kraje, tu in tam predavanja. Lani se je ustanovil v Pragi „Svaz osvětový“ (Prosvetna Zveza), ki ima namen spopolniti še posamezne vrzeli, kjer je kulturno delo zaostalo in pred vsem skrbeti za predavanja, ki naj se vrše po vseh večjih krajih. Tako vidimo na Češkem dobro organizirano, a tudi dobro podprto, vtemeljeno kulturno delo, ki je vzrastlo iz drobnega dela: v sredi stoji kot steber „Matica Šolska“, ki razpolaga z velikim kapitalom, kot štiri trdnjave stoje štiri „Jednote“, ki gospodarsko rešujejo češko zemljo pred tujci in nad raznimi kulturnimi inštitucijami se je ustanovil „Svaz osvětový“, ki bo izpolnil druge kulturne zahteve. Tako gre šolska, gospodarska in prosvetna organizacija roko v roki naprej, druga drugo spopolnjuje, v njih področju pa se zbira delavno dijaštvo.

Ako pogledamo sedaj razmere pri nas, vidimo, da čaka še dosti dela, predno dospemo do teh nam neizogibno potrebnih organizacij. Treba jim je pripraviti trdna tla z drobnim delom in to delo mora izvršiti dijaštvo. Začelo se je že. Pred nekaj leti se je ustanovila „Prosveta“, ki bo počasi zdru-

žila pod svoje okrilje dijaštvo vseh slovenskih pokrajin, ev. stopala vsporedno z že obstoječimi društvi „Adrijo“ za Goriško, „Gorotan“ za Koroško, „Bodočnost“ za Štajersko. Tvorijo se podružnice „Prosvete“. Prosveta more že pokazati nekaj uspehov (knjižnice in predavanja). Dijaštvo pa stoji osamljeno brez večjih podpor in to delovanje ovira. Vidno je, da je še dela dosti.

Pred vsem je potrebno, da dobi „C. M. družba“ svoj „akademični odbor“ ali „akad. podružnico“ ki naj bi Družbo podpirala z nasveti in informacijami ter pospešila tako boljše taktičnejše delovanje družbe. Razviti se mora manjšinsko delo, posebno na Koroškem in v Istri. S tem naj se postavi temelj „Jednotam“. Od t. zv. narodnih slojev se sme zahtevati moralne in gmotne podpore, dijaku pa veljaj beseda: kulturno delo je tvoje polje. Polje leži neobdelano. Pojdi in delaj!

Iv. Lah. —

Alkohol in etika.

Doba, ko se je vrednost dijaštva merila po izpraznjenih litrih, je več ali manj že minila; ali vendar vzlic temu alkoholizem med našim dijaštvom še vedno bujno cvete. Na misli imam nezmerni alkoholizem, kajti oni v resnici zmerni pivci, ki uživajo alkohol takorekoč skoro kot medicino, ne prihajajo vpoštev. In vendar ga menda dandanes ni inteligentnega človeka, kateri bi ne poznal vsaj glavnih dejstev alkoholizma; prilike poučiti se o njih je več kot dovolj. Kdor pa ta dejstva pozna, pač ne more odobravati in zagovarjati alkoholizma s stališča higijene. Ali tudi z etičnega stališča smemo in moramo alkoholizem kar najodločneje obsojati.

Razrešiti nam je pred vsem vprašanje, ali je alkoholizem samo posledica gospodarskih ali drugih družabnih odnošajev, ali je samo simptom, ali je morda več: vzrok vsega tega, kar mu očitajo njegovi nasprotniki.

Tudi, ko bi alkoholizem bil samo simptom, bi ne mogli in smeli zavračati abstinentizma; saj tudi ne zavračamo medicine, ki je vendar v splošnem simptomatična. Toda alkoholizem je več kot samo posledica, alkoholizem je direktno vzrok vsega tega zla, ki ga izvaja iz njega znanstveno antialkoholno gibanje. Seveda ne najdeš nikjer v duševnem in družabnem življenju enega samega vzroka zase; ravnotako ima tudi alkoholizem svoje vzroke in sovzroke; ali on je poglavitni vzrok one bede, za katero ga delamo odgo-

vornega. K temu zaključku moramo priti, če primerjamo in premotrivamo posamezna sem spadajoča dejstva. Tako je na pr. Bunge*) preiskal in primerjal statistične podatke 445 rodbin in našel, da je ravno alkoholizem, t. j. kronično zastrupljanje z alkoholom vzrok degeneracije. Ravnotako dokazana stvar je, da je alkohol oni faktor, ki uničuje duševno delovanje človeka, ki slabi, zmanjšuje in slabša delovanje razuma, pa tudi čuvstev in volje.

Pravilno, bistro in jasno razmišljanje alkoholizem onemogoča in uničuje. Tudi umetniškega stvarjenja alkohol ne pospešuje. Znana stvar je sicer, da so osobito pesniki prijatelji alkohola, ali niti jeden od njih si ne bo upal trditi, da je alkoholizem potreben k poetičnemu ustvarjanju, k poetičnemu razpoloženju, k poetičnemu navdahnenju.

Kar se tiče čuvstvene strani, uničuje pitje vse boljše in plemenitejše čute; pivec je nervozen in razdražljiv, kmalu pa tudi surov, brutalen, nasilen in krut.

Tudi volja oslabi in alkoholik zgubi nazadnje poslednji košček svoje notranje prostosti, zgubi čut za svoje dolžnosti.

In tako se nam kaže alkoholizem kot kronična degeneracija vsega duševnega življenja, kot nekaj neetičnega in protietičnega. Zato je popolnoma na mestu, da se obravnava alkoholizem tudi z etičnega in prav posebno z etičnega stališča. Kaj pa je ideal moderne etike? Nič drugega kot harmoničen in energičen individuum. Imeti hočemo cele

---

*) Bunge, Alkoholvergiftung und Degeneration, Leipzig 1904.

in enotne ljudi, cele in enotne značaje, in ker vedno bolj in bolj spoznavamo velike naloge, ki jih stavlja naše družabno življenje vsakemu posamezniku, zato zahtevamo, da bodi vsak od nas popolnoma razvita, delujoča in delovanja zmožna osebnost. Tako pojmujeemo moderni individualizem. Od človeka pa zato zahtevamo energije; biti hočemo ljudje silne volje in take ljudi hočemo imeti. V prejšnih časih se je povdarjala in zahtevala poleg dela in pridnosti prav posebno pokorščina in vera, slepa vera drugim in v druge. Mi pa smo sprevideli, da ne potrebujemo take slepe vere, ampak zavednega prepričanja, da ne moremo in nočemo več slepo slediti drugim; hočemo in moramo sami odločevati, sami delovati skupno z drugimi na razvoju svoje in svoje okolice usode. Moderna etika zahteva od človeka, da zavzame stališče k vprašanju napredka na vsakem polju in da se odloči za napredek. Za to pa je treba bistre glave in jasnega čuvstvovanja. V resnici napreden človek se mora iz prepričanja odločiti za moderne socijalne ideale; z živo fantazijo, ali brez fantastike si mora narisati sliko bodočnosti, kakoršno hoče doseči ali vsaj pripraviti; biti si mora tudi na jasnem glede sredstev, katera si ima izbrati v dosego svojih načrtov; mora znati računati, meriti, pripravljati.

In ta moderna etika alkoholizem obsoja. Alkoholizem slabi in uničuje duševne zmožnosti, slabi in ponižuje sploh celega človeka. Alkoholizem je nenapreden, nazadnjaški, reakcionaren. Pivec je etično indiferenten in zato največji filister in nazadnjak. On je utopist, fantast in zato fatalist; živi v nerealnem svetu alkoholove utopije, pričakuje in

želi si čudežev, ker so njegove sile oslABLJENE. Piti in delati sta dijamentralno nasprotna pojma.

Kriminalna statistika nam pravi, da je alkoholizem stalni vzrok premnogih zločinov, osobito zločinov proti osebam. Alkoholizem ravno spodkopava ljubezen do bližnjega in podpihuje vedno znova medsebojni boj, posameznika proti posamezniku, razreda proti razredu. In vendar tudi moderna etika temelji na principu ljubezni do bližnjega, ki je podlaga vseh etičnih dolžnosti. Ljubezni do bližnjega, delovanja za bližnjega zahtevamo, in ne sentimentalne filantropije; zahtevamo od modernega človeka, da pomaga odstranjevati fizično in duševno bedo, da deluje v tem smislu po gotovem, premišljenem načrtu. Za to pa je treba bistre glave in jasnega čuvstvovanja, česar zaman iščeš pri alkoholikih. Specijelno v tem slučaju pa zahteva princip ljubezni do bližnjega od nas, da sami dajemo dober vzgled. Od izobraženca, ki pozna pomen alkoholizma, moramo to zahtevati. Ali prav tu si moramo napisati slabo spričevalo. Naša inteligenca, naše učiteljstvo, naše duhovništvo, naše dijaštvo — ali niso ti vsi sokrivi rastoče degeneracije našega ljudstva, ker ne le, da ga ne poučujejo, ampak mu sami v tem oziru dajejo najslabši vzgled. Največ pivcev je zapeljal ravno slab vzgled, ker človek sam ob sebi ne čuti potrebe alkohola. Vzgleđ proti vzgledu! Ne samo s teoretičnim poučevanjem, ampak praktično, z dobrim vzgledom naj se ruši kult Bakha. Saj nas skušnja uči, da ne vzgajamo samo z besedami, ampak z živim vzgledom in predvsem s tem. Našemu dijaštvu se nudi tu preobširno polje, lep kos

onega drobnega dela, ki ga tako pogosto slišimo hvaliti in priporočati, ki ga pa le prepogosto zanemarjamo ravno tam, kjer bi to najmanj smelo biti. Naša dolžnost je, kakor se to dan na dan povdarja, da aktivno sodelujemo pri regeneraciji svojega naroda. Da zastavimo pot grozeči degeneraciji slovenskega ljudstva, to zahteva od nas resnično rodoljubje. Notranja politika, vzgoja, reformacija, regeneracija samega sebe in svoje okolice, to mora biti naše geslo.

Če se ozremo na intimnejše odnošaje med posamezniki, prihaja za nas vpoštev predvsem prijateljstvo. Brez prijateljstva ni mogoče živeti, to se je že velikokrat povdarjalo. Ali prijateljstvo pri polnem kozarcu ni pravo prijateljstvo. Prijateljstvo je razmerje duše k duši, brez meglene alkoholevega vzdušja. Ali ljudje pogosto nimajo poguma gledati drug drugemu v oči, pripustiti, da duša govori duši; pravzaprav si nimajo ničesar povedati in zato se zadovoljujejo s surogatom alkoholnega prijateljstva. Popijanje uničuje tudi razmerje med možem in ženo. Prava ljubezen je čista; ljubezen z alkoholom ni ljubezen. Homo postane animal. Alkohol ga je poživil.

Eno stvar pa je treba pri vsem prav posebno povdariti: da z abstinenco samo ne bomo dosegli višje stopnje; ne, tudi abstinent je lahko nenaprèden in reakcionaren. Abstinenca je lahko prav tako mehanična in materijalistična kakor neabstinenca. Ali za to se gre, da svetovno naziranje, za katero se borimo, abstinenco zahteva in sankcionira. Novo svetovno naziranje je v zadnji instanci ustvaritev značaja, abstinenca je eno njegovih sredstev.

In tako ima abstinečno gibanje svoj veliki pomen kot eno onih vprašanj, ki se jih ima obravnavati sub specie aeternitatis. Prenovljeno življenje, napredek človeštva k večji popolnosti, to je ideal in naloga moderne etike, in v dosego tega ideala je abstinenca potrebna. Prihodnjost je v rokah teh, kateri so se odločili za višje, moralnejše svetovno naziranje.

M.

O organizaciji.

Pravijo, da zdrav človeški instinkt vedno pred teorijo hiti. O organizaciji pač lahko trdimo, da je bolj iznajdba zdravega instinkta, kakor teoretično razmotrivajočega duha. To pravzaprav ni nič čudnega, zakaj zdrav življenski instinkt je nujen, nikdar ne more pričakati, da bi duh interesna vprašanja do dna premislil, ampak z neko neobhodnostjo prisili človeka k dejanju, ne da bi naprej znal, če se mu obnese. Ko pa zadene pravo, tedaj zadobe pridobitve take izkušnje svojo vrednost in trajnost. Prav tako je z organizacijo. V organizaciji je zadel človek izborna sredstvo za svojo samopomoč in napredek. — Kedaj in v kakšnih okoliščinah se je to zgodilo, tega pač nikdar ne bo mogoče natančno dognati, zakaj ko stopi človek v zgodovinsko dobo, ga najdemo že v organizacijah, ki so imele seveda bolj vojaški, monarhični značaj, primeren dobi surove sile. Pri kulturnih narodih starega veka pa nahajamo že organizacije, ki so služile interesom kulturnega napredka. Grki n. pr. so imeli organizirano izobrazbo (telesno in duševno), imeli so trgovska, pevska in godbena društva, politične klube, kjer so se razpravljala dnevna vprašanja. Niti srednji vek ni bil brez kulturnih organizacij, tako da lahko rečem: od davnih neznanih nam časov živi ideja organizacije s človeštvom naprej in se v socialnem življenju narodov in stanov vedno bolj in bolj uveljavlja, zakaj organizirano delo vedno zmaga nad naporom ne-

organiziranih posameznikov; v življenju pa se računa z vspehi dela, ne s subjektivnim razpoloženjem fantastičnih solipsistov.

Socialne celote, kakeršne so n. pr. država, cerkev, armada, politične stranke, gospodarska, podporna, izobraževalna društva i. t. d. zaznamujemo z besedo „organizacija“ zato, ker imajo v svojem bistvu veliko podobnost z ustrojem fizičnega organizma, s človeškim telesom; prav po „svoji podobi“ je vstvaril človek organizacijo.

Karakteristični znak človeškega organizma je medsebojno razmerje posameznih organov v izvrševanju svojih funkcij po principu delitve dela in njih podrejenost volji centralnega organa, — možganov, ki reprezentirajo vodstvo ali vlado fizične organizacije. Socialni organizem ali „organizacija“ je tudi celota večih poedincev. Njegovo bistvo obstoji v razmerju poedinca do celote in celote do poedinca; to razmerje pa se izraža v medsebojnih dolžnostih in pravicah. Vsaka organizacija ima vodstvo ali vlado, brez katere si ne moremo misliti organizacije. Vlada je po svoji obliki lahko različna, a v bistvu je vedno ista.

Med odborom društva in vlado ni bistvenega razločka. Vendar je treba v več ozirih razločevati med fizičnim in socialnim organizmom. Oni je produkt naravne neobhodnosti, tu pa umeten stvor človeške volje; organi nimajo lastnega duševnega življenja, poedinci organizacije je imajo. Povdariti je treba dejstvo, da organizacija ni sama sebi namen, ampak je „socialno“ sredstvo v dosEGO smotrov. Čim vzvišenejši je smoter, tim večjega pomena je organizacija. Organizacija brez smotra pa je nesmisel.

Za uresničenje smotrov ima človek samo eno direktno sredstvo na razpolago — t. j. delo. Ako se delo organizira tako, da ga poedinci izvršujejo po zgoraj označenem principu, tedaj je zasnovana organizacija sposobna doseči svoj smoter.

Bližnji smoter organizacije je torej ta, da smoter ojači po načinu organske vzajemnosti učinek človeških sil in zagotovi dosego smotra. Da se v organizaciji delo izvršuje ekonomsko in z večjo tehniko kakor sicer, omenimo le mimogrede. — Ako je organizacija socialno sredstvo v dosego smotrov in sicer sredstvo, katero zamore vstvariti človeška volja, tedaj nastane vprašanje praktične vrednosti: pod katerimi pogoji more organizacija postati, obstati in napredovati.

Ker je organizacija celota poedincev, ki imajo individualno mišljenje, čustvovanje in voljo, tedaj je prvi pogoj vsake organizacije, da se poedinci skupnega smotra zavedajo: vsak poedinec mora vedeti, kaj hoče. Iz tega spoznanja izhaja interes za organizacijo. Skupni smoter je torej glavni pogoj za obstanek organizacije. Poleg tega pridejo v poštev še druge okolnosti n. pr. krajevne razmere, gmotna sredstva, javno mnenje i. t. d., o čemur pa na tem mestu ne bom podrobno razpravljajal.

Ko je organizacija zasnovana, je treba, da vstrajno deluje; zakaj z delom, v katerem obstoji njeno življenje, dosega svoje smotre. To pa zavisi od duševne kvalitete poedincev, vzlasti od njihove energije, ki vodi od spoznanja potrebnega in koristnega do dela. Da toliko organizacij propade ali vsaj ne prospeva, je največ vzrok pomanjkanje energije pri poedincih. To lahko vidimo

v naših narodnih organizacijah, kjer se trudijo samo nekateri, dokler duševno in telesno popolnoma ne opešajo, velika večina pa je brezdalna in se okorišča z delom drugih. Kakšne vspehe bi Slovenci na narodnem polju lahko dosegli, če bi vsa ta društva, kar jih imamo, vzorno delovala!

Ni dovolj, da odobravaš ideje, pristajaš na društveni oz. strankin program; tudi še ni dovolj, da sklenete: to pa to naj se stori; treba je temveč, da preidete od sklepov k zasmotrenemu delu. Od navdušenja do dela pa je za marsikaterega dolga, neprehodna pot. Kdor si je nekoliko natačnejše ogledal notrajnost kakoršnekoli že organizacije, to lahko potrdi. Dobiš „navdušene“ ljudi, katerih pa zaboga ne moreš spraviti k delu; vsakokrat razpolagajo z neverjetnimi izgovori, s katerimi zagovarjajo svojo lenobo. O onih pa, ki zgolj iz strahu pred delom vsako stremljenje po organiziranem delu smešijo, niti ne govorim. Prav nič me ne zadržuje trditi, da je ta splošna impotenca za vzdržno delo največje narodno zlo.

Izvor tega zla pa tiči v pomankljivi in napačni vzgoji naše mladine. Vspričo dejstva, da je naše zanimanje koncentrirano le na volilce, mladina pa, ki je zapustila ljudsko šolo, se zanemarja, postane navdušenje za napredne ideje naravnost smešno. Ne mučite starih ljudi z novodobnimi idejami, ker oni sovražijo vse novo. Ne grenite jim življenja z dvomi nad tem, kar jim je postalo potom dolgega časa navada. Mogoče je sicer, da vam tu pa tam pritrdijo, a živeli bodo naprej po svoji stari navadi; zato pustite stare, naj v miru izmrjejo. Kar se da pridobiti, to je mladina. Mlado srce je kakor rodo-

vitna njiva, ki čaka sejavca, je kakor mlado drevo, ki čaka na oplemenitev, da rodi poznejše žlahten sad. Tukaj je treba zastaviti vzgojevalno delo. Vzgoja, kakoršno in kolikor je dobiva danes naša mladina v šoli, ne zadostuje. Krepke inicijativnosti, ki je glavni izvor samostojnega socialnega dela, ni mogoče vzgojiti s pritiskom od zgoraj, ampak nastane polagoma iz onega delovanja, katerega se mlad človek prostovoljno, iz notranjih nagibov loti, ki torej ne spada k stanovskim dolžnostim.

Največ naših delavnih mož se je vzgajilo na ta način v tajnih dijaških družtvih, ki so se morala skrivati pred disciplinarnim redom.

Kar se mi zdi posebno potrebno poudarjati, je dejstvo, da treba že v mladosti vzgajati smisel za organizacije oziroma socialno življenje. Koliko je takih, katerim je skupno delovanje nekaj zopernega, neznanega, dasiravno jim sicer ni mogoče očitati brezdelnosti; koliko trpe organizacije, ako se nahajajo v njih ljudje, ki ne poznajo nobene obzirnosti, nobene discipline! Taki elementi so prava kuga za vsako organizacijo. Pravega socialnega duha in discipline pa se more človek navzeti le v svoji mladi dobi v društvu. Ako bi se v tem oziru več storilo, bi osebnotna vprašanja v organizacijah zginila.

Da se organizacija povspne na višino razvoja, je treba, da se dela smotreno t. j. s sredstvi, ki so smotrom primerni in morejo pod danimi razmerami ustrezati zahtevam organizacije. Nesmotreno delo je na pr. ustanavljati narodne šole, ako jih izročimo šolskim sestram, ki nimajo niti prave narodne

zavesti in nikakor niso sposobne vzgajati slovensko deco v narodnem duhu. Seveda so to le slučaji; kar se pa pogosto zgodi, je dejstvo, da premnogo organizacij deluje s takimi sredstvi, ki so se svoj čas sicer obnesla, s katerimi pa v sedanjih okolščinah ne moremo več doseči zaželjenih uspehov. O tem bi lahko napisali celih strani.

Vsa sredstva moramo dobro poznati in jih ekonomično izbirati tako z ozirom na njihovo zmožnost učinkovanja, kakor na raznovrstne okolnosti, v katerih jih rabimo.

Izbira pripravnih in razmeram primernih sredstev pa zavisi od bogate skušnje in inteligence poedincev v organizaciji; zato je v interesu organizacije same, da polaga največjo važnost na vsestransko izobrazbo svojih članov.

Vspeh dela je zavisen mnogokrat od okolnosti, v katerih živimo; zato pa je ob sebi umljivo, da je treba tudi razmere same, v katerih organizacija deluje, prav dobro poznati in presoditi, katere okolnosti njeno delovanje ovirajo in katere povspešujejo.

Delitev dela v organizaciji je pogoj njenih uspehov. Delo pa se mora deliti tako, da se vsakega dela udeležujejo — če le mogoče vsi člani organizacije. Kdor je zmožnejši, temu pripade težavnejši del dela, manj sposobnemu pa naj se poverijo lažja opravila: vendar pa mora biti vsak pripravljen, prevzeti — če treba — vsakoršno delo; zakaj nobeno, še tako navidez neznatno delo se ne sme podcenjevati, ker obstoji velika večina dela v predpripravah, ki same sicer ne kažejo nikakih uspehov, pa so vendar neobhoden del celotnega dela, ki vodi do uspehov.

Te vrste delo je ono delo, ki je zaznamujemo s tehničnim izrazom „drobno delo“. Vsako delo ima svoj čas, v katerem se mora izvršiti, ako naj doseže smoter. Tudi v tem oziru se pri nas premnogokrat greši; pridemo navadno povsod „post festum“, delo pa, ki je izvršimo prepozno, ne more imeti drugega vspeha, kakor sejati malodušnost in skepticizem do uspehov organiziranega dela.

Znak gnile organizacije je, ako poedinci izkoriščajo uspehe organiziranega dela v svoje egoistične namene. Poedinec ne sme nikdar prezreti celote; nikdar ne smejo biti njegovi interesi do cela izolirani, temveč njegov interes mora biti ob enem interes celokupnosti. Ravno tako ne sme imeti celota interese, ki so docela nasprotni interesom poedincev. Taki interesi so fikcija, kakor je fikcija celota izven poedincev. Interesi poedincev in celote se morajo kriti. Čim bolj se individualni interesi socijalizirajo, tim krepkejša je organizacija, tem intenzivnejše in popolnejše je njeno delo in tem gotovejši je tudi uspeh njenega delovanja.

Dr. Mihajlo Rostohar.

Delo v društvu.*

Prva in glavna točka našega gibanja je delo; s tem stoji in pade narodno radikalno dijaštvo. S klicem po delu se je organiziralo in stopilo v tesno sklenjene vrste, delo je torej v prvi vrsti faktor, ki daje naši struji pravico do obstanka. Za takšno vsestransko izobraževalno in vzgojevalno delo pa treba natančne in vestne priprave v času, ko je človek najbolj ukaželjen in vsprejemljiv, ko stoji ob viru učenosti in ko mu njegovo idejalno stremljenje in tesna zveza s somišljeniki dajejo poguma in moči, da se z vnemo pripravlja za svoje življensko delo. Taka priprava pa nima nikjer ugodnejših tal, kakor ravno v akademičnem društvu, rectius v izobraževalnem klubu. Zato hočem v naslednjem razviti nekak obširnejši sistem, po katerem bi se naj v naših klubih pripravljali za delo, govoriti hočem o tvarini in smeri naših društvenih predavanj.

I.

Z izobraževalnim delom moramo začeti najprej pri sebi. A ne samo izobraziti, moramo se tudi vzgojiti. Kaj nam pomaga, če smo v vsaki stvari še tako dobro poučeni, če pa nimamo dovolj moči ali značaja, da bi se sami ravnali po tem, kar učimo, ali kar zahtevamo od drugih. Zato je v prvi vrsti potrebno, da se poučimo o moči in

---

*) Ponatisnjeno iz II. letnika »Omladine«.

vzgoji volje, o značaju, da izpregovorimo kakšno besedo o načelih in idejalih. Ta stran našega društvenega delovanja je najvažnejša. Vedno namreč stremimo in moramo stremiti za tem, da izidejo iz naših društev celi možje, ne pa z znanstvenim balastom preobloženi omahljivci, buržoazijske napolizobrazbe napihnjene ničle.

Ker smo narodni radikalci, si moramo biti v prvi vrsti na jasnem o idejah in ciljih struje, kateri smo se priglasili. Zato je za naše društvo nujno potrebno predavanje o postanku narodno-radikalnega gibanja sploh in posebej še nekaka stvarna predzgodovina dejstev, ki so privedla do ustanovitve naših najnovejših društev. Naravnost pravilo bi moralo biti, da naj bo prvo predavanje vsako leto izključno programatično. Dalje treba pokazati pomen in namen narodno-radikalnega gibanja, njegove ideje in cilje, da se na tak način prepričamo o upravičenosti našega gibanja in da dobimo v roke prepotrebno orožje, s katerim bomo morali pred slovensko javnostjo braniti našo strujo in naša društva. Potrebno je to tembolj, ker se po časnikarskih vesteh in ob vsakem stiku z „vodilnimi krogi“ na Slovenskem prepričamo, kako krivi pojmi vladajo o našem gibanju med občinstvom. Treba globoko in vsestransko preučiti vprašanje, ali je sploh mogoča sloga med slovenskim dijaštvom in koliko bi bila vredna. Marsikateri slovenski „prvak“, ki v domovini dela svojo politiko, toži in tarna po nekdanji slogi med slovenskim dijaštvom. Potrebno je tudi, da si ogledamo vrednost one toliko hvalisane narodne sloge, ki je marsikomu le krinka, da na lahek in varen način krije svojo politično lenobo. Vsi

ti vzroki so gotovo močni dovolj, da se stališče naše struje v slovenski javnosti in stališče naših društev med drugimi slovenskimi dijaškimi društvi vsestransko pojasni. Le če se pojmi razjasnijo, se bomo sklenili v trdnejše vrste in ne bo nas družil samo imenik ali celo blagajniška knjiga.

Zraven tega treba posvetiti pozornost demokraškemu vprašanju. Saj trdimo, da stojimo na demokraškem stališču, a marsikdo nima o tem natančnejših pojmov, če jih pa ima, se ne ve izraziti in svojega stališča precizirati proti drugim. Hvaležno bi bilo tudi predavanje o slovanski in slovenski ideji med slovenskim dijaštvom. Ves naš srednješolski pouk je tak, da sistematično ubija slovansko mišljenje. Iz naših srednjih šol prihajajo ljudje, ki se veri v našo bodočnost le bridko smehljajo. Kdo bi jim to zameril!

Naša naloga je, da ubijemo oni moreči pesimizem, ki se dijaštva tako rad pollašča in da ga nadomestimo z vero v boljšo bodočnost. Če ne upamo v boljšo bodočnost, potem je vse naše delo prazno, je vse naše navduševanje budalost.

V političnih vprašanjih treba najprej preštudirati vodilne struje, da ne rečem — ideje, v slovenski politiki. Potrebno je, da se poučimo o naši politični zgodovini od leta 1848. naprej, o motivih naše politike, o naših političnih neuspehih in vzrokih, ki so jih zakrivili. Oceniti moramo vrednost naše dosedanje politične taktike, da se poučimo, kaj je dobro in kaj ni. Iz vseh teh vprašanj so potrebna društvena predavanja, ki bodo gotovo vselej izzvala prav živahno diskusijo. Ako spojimo vsa ta vprašanja z zgodovino balkanskih dežel, ki se pri nas tako hudo

zanemarja, in z zgodovino jugoslovanske politike, se postavimo na višje stališče. Vprašanje o jugoslovanski vzajemnosti v teoriji in praksi bi prineslo v vse naše politično umevanje nove perspektive, odprlo nova širša pota.

O dnevnih vprašanjih in važnejših dogodkih naj bi se vršila, če ne predavanja, pa vsaj diskusija, da se razloži njihov postanek iz preteklosti in njihov pomen za bodočnost.

Potrebno je tudi, da se navadimo točnih odgovorov na ugovore, s katerimi hočejo naši „Kulturträger-ji“ smešiti slovensko narodno delo in mu odreči sploh vsako upravičenost. Če se to godi v listih, je najboljši odgovor molk. Zasebno bo pač redko prišel slučaj, da branimo naše svetinje pred poštenimi nasprotniki; takrat bodo odgovori lahki. Če pa naletimo na zagrizence, posebno uskoke, imamo jako težko stališče; napolizobražene se pobija z dejstvi, ki so povzeta iz nemških knjig, ki pa jih naši kričači radi zanikajo. Če pa naletimo na surove politične kričače, je najboljši nastop odločnost, najboljše polemično sredstvo ironija.

K politični šoli spada tudi proučevanje našega slovstva, ne toliko letnic in naslovov knjig, pač pa glavnih vodilnih struj. Saj so vendar ravno književniki nekak cvet našega razumništva, razne struje v slovstvu pa odsev naših političnih in socialnih razmer. Žal, da o tem nimamo posebnih knjig, toda to nič ne škodi. Sami si bomo priborili umevanje teh struj in ta sad nam bo tembolj sladak, ker nam ne bo treba povzemati doktrin naših že itak diskreditiranih slovstvenih zgodovinarjev.

A še neko dobro stran ima proučevanje slovnstva za nas. Po napornem delu nam bo tak študij prijetna zabava in koristen počitek. Zanimanje za slovnstva in za lepe umetnosti bomo ponesli v življenje in tako nam ne bo največje veselje tečen obed, najslajši duševni užitek — marjaš.

Sploh pa nas čaka ravno pri naši politični šoli nebroj vprašanj, ki jih moramo proučiti, da se v tem oziru vsestransko izobrazimo.

Poleg vsega tega si s temeljito strokovno naobrazbo naberemo dovolj snovi, ki jo bomo lahko podajali ljudstvu. Za to pa je, kakor za vsak drug pouk, potrebna nekaka teoretična šola.

II.

V naših takozvanih poljudnih predavanjih se bomo skušali pripravljati za poljudno delo. To vprašanje je tako važno, da ga moramo malo globlje pretresti.

Nekako petdeset let je že sedaj, kar razni poklicani in nepoklicani rešujejo svoj „mili slovenski narod“. A nekaj je jako značilnega pri vsem tem narodnem delu. Dela se, dela nekaj, a kako? Brez glave, brez natančnega načrta, vsak dela na svojo roko. In tako se je zgodilo, da vlečejo eni sem, drugi tje, naš „mili slovenski narod“ pa še globoko tiči v blatu gospodarske odvisnosti in v temi duševne sužnosti. Ni čudno, če se pri takem Sisifovem delu polasti narodnih prvakov pesimizem, češ: Šesto let, in ne bo nas več —, ni čudno, če se pri tem forsirano in umetno gojeno narodno navdušenje obrne v nezaupnost do

vodilnih krogov, v prvi vrsti nezaupnost priprostege ljudstva do inteligence. Vse naše dosedanje narodno delo je bilo samo gnoj na polje, na katerem je vzkliko in se bujno razrastlo cankarjanstvo.

Za naša ljudska predavanja je treba predvsem, da se informiramo o namenu in postanku teh predavanj in da poznamo kratko zgodovino naše ljudske univerze. Moramo se poučiti o dosedanjih izkušnjah in uspehih pri poljudnih predavanjih na Slovenskem. V prvi vrsti bi bili poklicani člani naših različnih ferijalnih društev, da nas pouče o dosedanjih uspehih njihovega delovanja. Ravno v tej stvari je za nas izkušnja neprecenljiva. Na drugi strani pa je za nas prepotrebno, da se seznanimo s slovensko narodno psihologijo, da spoznamo takozvano „narodno dušo“. To je stvar, o kateri se pri nas ne piše skoro nič, k večjemu da se kedaj zastopniki te ali one literarne struje zlasajo med seboj, kdo izmed njih pozna bolje narodovo dušo in da jo oboji reklamirajo zase. Da pa je za nas ta ne ravno lahek študij potreben, hočem razložiti v naslednjem.

V zadnjem času je začelo na Slovenskem par navdušenih kaplanov svoje narodno delo, ki se kaže najbolj v ustanovitvi „katoliških“ društev, posebno Marijinih družb; glaven faktor mu je torej verska stran. Ti možje so začeli delovati z veliko eneržijo in navdušenostjo. Ali nakladali so ljudem velike, nepotrebne žrtve, kakor za nakup dragocenih zastav itd. Prezrli pa so pri tem, da naš kmet pri vsaki stvari prej vpraša, če bo treba kaj plačati; pozabili so, da si moramo ljudstvo za gmotne žrtve še-le vzgojiti. Razun

tega pa so zagrešili še drugo, taktično napako: zahtevali so od društva preveč dela in sadov še prej, ko so je na notranje dovolj okrepili. S tem so si nakopali očitno nasprotstvo starejših ljudij, mlajši pa so se le navidez uklonili njihovem vodstvu. — Ko je bil potem dotični kaplan prestavljen kam drugam, so se tudi mlajši obrnili proti njegovemu delu in vse njegovo prizadevanje ni prineslo sadu. Na tak način životari mnogo slovenskih bralnih društev samo še v „Zvezinem koledarčku“. Nekateri fantje in dekleta pa, ki so pod pritiskom razmer vstopili v Marijino družbo, se še vedno shajajo po bralnih društvih, saj nimajo več nadzorstva rigoroznega dušnega pastirja. In tako se množijo v liberalnem časopisju notice o dvomljivem vedenju „Marijinih hčerk in sinov“, inštitucija sama in njen ustanovnik pa izgubita pri resnih ljudeh še ono malo spoštovanja, kar sta ga morda kedaj imela. Tako je dotičnik stvari, ki jo je zastopal z navdušenjem in požrtvovalnostjo, nehote več škodoval, ko koristil. Dokaza dovolj, da moramo dobro proučiti teren, na katerem hočemo začeti svoje delo, maso, s katero hočemo operirati. To bo za nas nekaka teoretična šola. Iz naših izvajanj pa bomo počasi povzeli nekako vzorno metodiko naših ljudskih predavanj.

* * *

Ako hočemo izbirati snovi za poljudna predavanja, se moramo postaviti pred ostro alternativo, naj li ljudstvu dajemo znanstveno ali politično izobrazbo. Če pa se stvar malo premisli, se vsak prepriča, da se s strogo po-

litičnimi predavanji ne sme začeti. Vsak predavatelj mora pri nas gledati na to, da poslušalcem ne pokaže svojega namena. Naj se torej predavanja vrše izprva le s tem očitnim namenom, da se zadosti radovednosti in ukaželjnosti poslušalcev. Pri vseh naših predavanjih nas vodi načelo, da razložimo ljudstvu zunanji svet, ki ga obkroža. Tvarina za to serijo bi se dala spraviti nekako v ta-le poglavja: 1. Narava in njene moči; tehniške vede. 2. Narodopisje; človek. 3. Zgodovina.

V predavanjih iz zgodovine moramo izrabiti pred vsem ona zgodovinska dejstva, ki so se globoko vtisnila v narodov spomin in ki še danes žive. Razun tega pa moramo izrabiti tudi oni instinkt, ki ga je narod dobil tekom svojega tisočletnega tlačanstva. Vsem je znana globoka mržnja našega ljudstva do onih, ki so nas naredili hlapce na lastni zemlji. Tako najdemo za naše namene že pripravljena tla in zgodovinska predavanja nam bodo dala prilike dovolj, da neopaženo potrkamo na slovenska srca in duše hvaležnih poslušalcev.

Pozneje pridemo s praktičnimi rečmi, ki zahtevajo od posameznika nekaj več, kot da nas samo posluša, a mu zato neso tudi dobiček. Tvarina za ta predavanja bi se lahko vzela iz teh poglavij: 1. Življenska vprašanja slovenskega kmeta; umno gospodarstvo; zavarovalnice, posojilnice, zadruge; izseljevanje; Slovenci na tujem. 2. Pedagogika in higijena. 3. Šola. Tukaj bo potrebno, da najprej iztrebimo krive pojme in predsodke, ki so se tako globoko ukoreninili v našem ljudstvu. To velja posebno o naši šoli. Šola je našim ljudem po zakonih osi-

gurana inštitucija, ki jim vzame otroke, kakor hitro toliko dorastejo, da bi že lahko doma pomagali, če drugače ne, vsaj kot posli. Znano je, kako zelo manjka našim kmetom delavnih močij; tem bolj je umljiv njihov gnev proti šoli. Učitelj jim je le „gospod“, ki družega ne dela, ko dobro je in pije in katerega morajo za to, da jim otroke pretepa in muči, še drago plačati.

Tako pridemo počasi do političnih predavanj, ki so najbolj kočljiva. Če se vprašamo zakaj, nam je odgovor lahek. Inteligenca, ki je vodila doslej politično akcijo, si izvečine ni bila svesta svoje visoke naloge in se ni zavedla, da se dela „za narodov blagor“ med narodom drugače, ko v veseli družbi med ljudmi, ki se razumejo. Sploh pa zija med našim razumništvom in preprostim ljudstvom prepad, ki se ne da zlahka premostiti.

Kot prehod od splošno izobraževalnih predavanj na politična se lahko porabi pouk o rabi knjig in listov.

S svojimi političnimi predavanji hočemo pokazati ljudstvu krivice, ki se nam gode in pravice, ki jih imamo na papirju. Zato bo v prvi vrsti dobra zgodovina. Od Vihinga sem do najmlajših nemških političnih samosrajčnikov igrajo Nemci ulogo našega narodnega krvnika. Jako hvaležna naloga za zgodovinarje, da izdelajo eno tako predavanje. Tudi kak kompendij krivic, ki so se nam zgodile zadnjih petdeset let, bi bil za vsakega izobraženca prepotreben „Vade mecum“. Le škoda, da se mora tvarina še prej pobrati iz časopisja. Takšni dokazi se rabijo vedno, posebno, če se mora zamašiti kakšnemu nemčurskemu proroku usta. Treba

ljudi informirati o našem položaju, kdo je kriv našega slabega stanja. Potrebno je nadalje, da se ljudem opišejo germanizatorske težnje, da se v jasni luči pokaže nemčursko gibanje in da ljudje uvidijo nesmisel in pedagoške „uspehe“ südmarkinih in leginih šol.

Zraven tega pa je treba skrbeti tudi za pozitivno stran našega dela, ne samo, da se v ljudstvu vzbudi krepak odpor proti krivicam, ki se mu gode od tujih narodnosti; sicer ostane naše delo le prazno polovičarstvo. Zato je treba ljudi tudi usposobiti za resno, drobno politično delo. Kako malo je kmetov, ki bi imeli kaj smisla za naša politična vprašanja!

Pred vsem pa moramo gledati na to, da vzbudimo v našem ljudstvu samozavest, ne le narodno, ampak tudi človeško. Saj je pač malokateri kmet poučen o svojih državljanskih pravicah, malokateri ve ceniti važnost kakšne politične akcije, posebej še volitev. Tudi tukaj treba začeti z najpotrebnejšimi in najenostavnejšimi rečmi. Na tem polju čaka naših juristov še lepa in hvaležna naloga.

* * *

Za nas vse pa je potrebno, da s čilim društvenim delom premagamo ono morečo skepso, ki se našega razumništva tako rada polašča, in da zremo z zaupanjem v boljšo bodočnost, ki si jo hočemo in ki si jo moramo ustvariti sami.

J. Glonar.

Aforizmi o slovenskem dijaštvu.

1. Sinovi slovenskih dežel so s početka pohajali svetovno znane univerze v Italiji (Padova), univerzo na Dunaju in razne univerze v Nemčiji. Poslednje posebno ob času reformacije, ko je Tbinga postala zibelka slov. slovstva.

2. V času protireformacije je katoliški duh omejil dijaštvo na katoliško Avstrijo. Jezuitski redi, dunajska in pozneje graška univerza so vzgajališča slovenske mladine, ki se posvečuje skoraj izključno teologiji.

3. Burna doba Napoleona in mnogoobetočča Ilirija je minila prej, predno so se Slovenci zavedli pomena velikega trenutka. Slovenščina dobi v tem času v šoli svoj pomen, misli se tudi na višje učne ustave. L. 1813. je konec Ilirije in lepih nad.

4. Ideja svobode in narodnosti je ostala v narodu in v inteligenci. Čujejo se prvi glasovi Slovanstva. Slovenski dijak na Dunaju se ozira po slovanskih bratih (Prešeren-Čelakovský). V tem so zaznamenovani prvi važnejši stiki k skupnemu delu. Prijatelji, vrnivši se v domovino, ostanejo med seboj v trajni zvezi; vsposodbujajoč se k delu pomagajo drug drugemu z nasveti in raznimi pripomočki. Gradec postane središče ilirskega gibanja.

5. L. 1848. je posledica predidočega gibanja. Središče slov. dijaštva je nemirni Dunaj. Skupaj z drugimi dijaki skoraj brez razlike

narodnosti, hodi slov. dijak po mestu zahtevajoč svobodo in narodne pravice (v Gradcu s slov. trobojnico). Na Dunaju in v Gradcu se ustanovi slov. društvo „Slovenija“, ki daje smer slovenski politiki. V nji je združena z dijaštvom cela ondotna slov. inteligenca.

6. 1848./49. je v Ljubljani ustanovljena pravniška fakulteta, ki ima namen postati temeljni kamen slovenskemu vseučilišču. Slovensko dijaštvo se zaveda nje velikega pomena, zaradi razmer propade pravniška fakulteta; za nagrado se vrši poslej na graški univerzi nekaj predavanj pravniške stroke v slovenskem jeziku. Kmalu (1852.) niti to ne.

7. Poslej sta Dunaj in Gradec torišče navdušene slov. mladine, ki deluje izven domovine na kulturnem, političnem, posebno pa na literarnem polju. Na Dunaju postane „Slovenija“, v Gradcu „Triglav“ središče napredne slov. mladine.

8. Shod v Pragi (l. 1848) in skupne težnje s Čehi vzbujajo pozornost na Prago. V letih 60tih prideta na praško tehniko prva slovenska dijaka, katera navdušeno sprejmo češki dijaki in profesorji. Stara navada, tradicije, štipendije in društva vabijo vendar tudi poslej slovensko dijaštvo v Gradec in na Dunaj.

9. Politična zveza češko-slovenska med tem raste, ideje slovenske vzajemnosti se realizirajo. L. 1885. prihite Slovenci prvič v večjem številu v Prago, kjer so od naroda navdušeno vsprejeti. Spozna se, da Praga vendar ni daleč od Ljubljane. Bratski stiki se utrdijo. Išče se potij k medsebojnemu spoznavanju. Poslej raste število slov. akademikov v Pragi.

10. V to dobo spada dekadenca slovenskega dijaštva. Živeč na Dunaju in v Gradcu živi slov. dijak v smislu nemškega dijaka. Tudi naša akademična društva imajo znak burševstva. Prazno navdušenje, zunajnost, fraze, pijača, menzure, to je delo za narod. Redke so izjeme, ki se posvete politiki. Nedostaja sil in časa za delovanje na polju vede in umetnosti. Razmere v domovini so resna posledica takega akademičnega življenja, kaže se stagnacija, pomanjkanje sil na celi črti.

11. „Nova nada“ je idealni polet devetdesetih let, ki je porodil novo mladino. Vpliv „Nove nade“ se pozna v slovstvu in v akademičnem življenju. Začne se reakcija. Dijaštvo spozna potrebo resnega dela. Vstane jugoslovanska „Omladina“. Začne se reforma akad. društvenega življenja. Stari se drže tradicij. Nova sila zmaguje. Resno delo, reforma samega sebe in javnega življenja v domovini je geslo „nar. radikalcev“. V akad. društvih vstane odpor proti staremu regimu. Na Dunaju v „Sloveniji“ zmaga nova struja, stari izstopijo in gredo svojo pot dalje. V Gradcu je secesija. Poleg „Triglava“ se ustanovi „Tabor“, ki združi v sebi mlade sile.

12. Tudi v Prago je prišlo slov. dijaštvo s starimi nazori, a zgled delavnega češkega dijaštva je dokazal, da je minil čas parade-narodnjakov, da je burševstvo za slovanskega dijaka nesmisel. Slov. dijaštvo se pridruži češkima društvoma „Slavia“ in „Akademický čtenářský spolek“ in pozneje si ustanovi „Ilirijo“. Prihaja spoznanje, da je Praga slov. dijaku bliže nego Gradec ali Dunaj. Število slov. akademikov v Pragi se hitro množi, a goji se burševski sistem, ki onemogočuje stike s Čehi. Zahteva, da bodi slovenski

dijak v Pragi slovanski dijak, da dobi slov. akad. dr. v Pragi svoj pomen, ki ga more imeti slov. društvo v češki Pragi v smislu medsebojnega spoznavanja in posredovanja, in dalje pred vsem naravna posledica tega, namreč da študiraj slov. dijak v Pragi na češki visoki šoli, ker sicer pomnožuje nemško importažo: v tem znamenju je nastala tudi v Pragi secesija: ustanovila se je „Adrija“ (leta 1906).

Iz navedenega se vidi smer bodočnosti. Bodoče slovensko vseučiliško mesto postane Praga, dokler se na jugu ne ustanovi univerza, ki bo po dolgih stoletjih združila slov. dijaštvo v domovini. — Slovenski akademik bo študiral na slovanskih vis. šolah, da s tem pospeši ugodno rešitev vseučiliškega vprašanja v Avstriji. — Rastla in okreplila se bo zveza slovanskega dijaštva, kakor je v Pragi „Svaz češkoslov. študentstva“, da se s tem dosežejo vspehi v zahtevah o reformi šol in o drugih skupnih interesih. — Slovanski dijak v slovanskem mestu ima priliko študirati razmere na licu mesta, ter vplivati, da se vpelje doma, kar je drugod koristnega. Spoznava silo malega naroda v znanstvenem, prosvetnem in umetniškem oziru, proučava obrambno taktiko, ter si utrdi vero v življenje in bodočnost svojega naroda v znamenju dela.

Iv. Lah.

Kazalo.

	Stran
Predgovor	3
Kalendarij	5
Razdelitev ur	32
Pristojbine za pisma in denar	34
Prazniki v šolskem letu	38
Slovanska imena mesecev	39
Kolkove pristojbine	40
Vojaška dolžnost	41
Šolstvo.	
Visoke šole	47
Srednje šole	56
Statistika slov. visokošolcev	62
Slovensko visokošolsko dijaštvo:	
Kratek zgodovinski pregled	65
Naša akad. društva	68
Druga slov. akad. društva	71
Ferijalna akad. društva	73
Slov. dijaška žurnalistika	76
Podporna društva	76
Članki:	
Narodno-radikalno gibanje	91
Znanost in verstvo, verstvo in šola	99
Dijak in drobno delo	103
Alkohol in etika	108
O organizaciji	114
Delo v društvu	121
Aforizmi o slov. dijaštvu	130

Tovariši!

Župujte

izključno le pri narodnih turdkah

— v prvi vrsti pri onih, ki imajo v našem koledarju inserate! Naš narodni neprijatelj naj ne dobi od slovenskega dijaka niti vinarja.

Svoji k svojim!

Ivan Bonač, Ljubljana

Šelenburgove ulice ☼ Knaflove ulice

Zaloga in trgovina **papirja** ter vseh
pisarniških in šolskih potrebščin.

Edina zaloga izbornih svinčnikov „Dr. sv. C. in M.“

Največja izber različnih razglednic.

— Velika renomirana knjigoveznica. —

Kartonažna tvornica z električno silo.

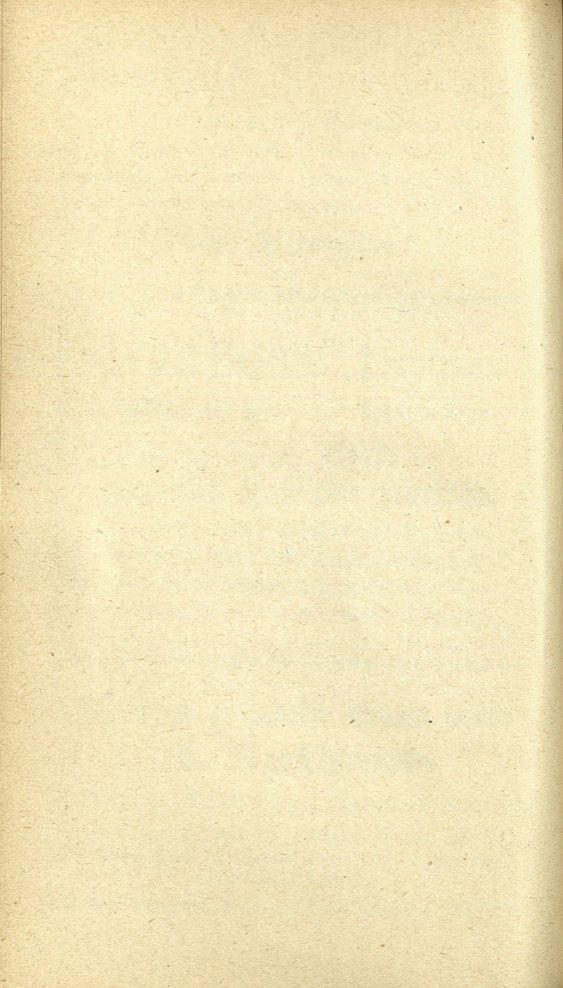
Najcenejša in največja domača turdka

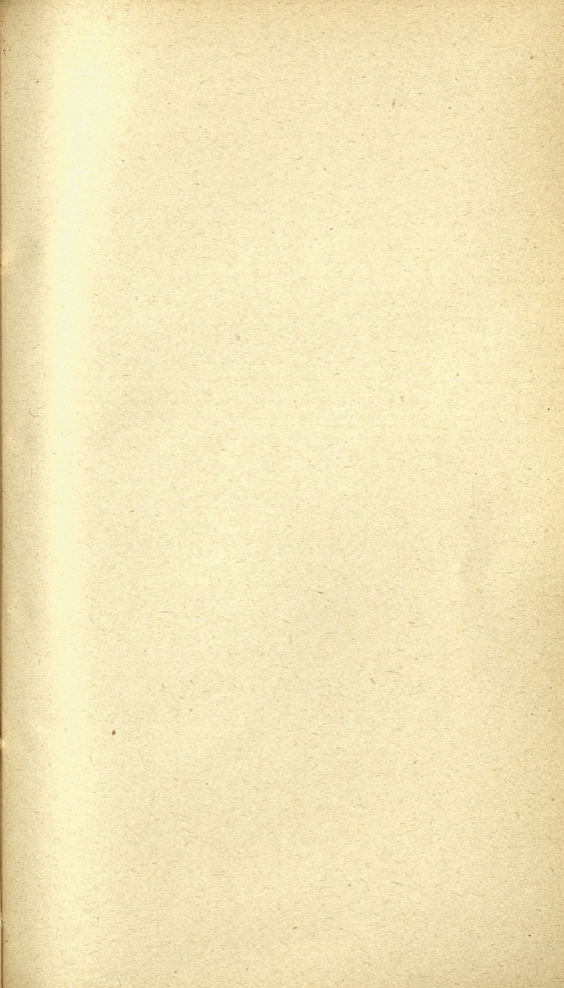
H. Suttner

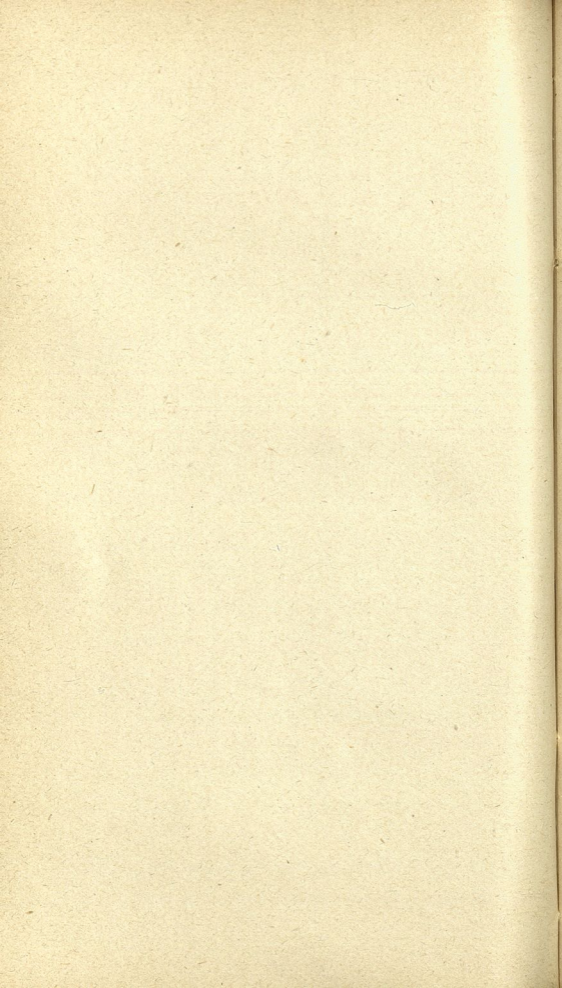
Ljubljana, Mestni trg, nasproti rotovžu
priporoča svojo zalogo **švicarskih ur** kakor
tudi **budilke** v največji izberi, solidnega in
trpežnega izdelka

Jamčim za vsako uro, bodisi najvišje ali najnižje cene, 2 leti!

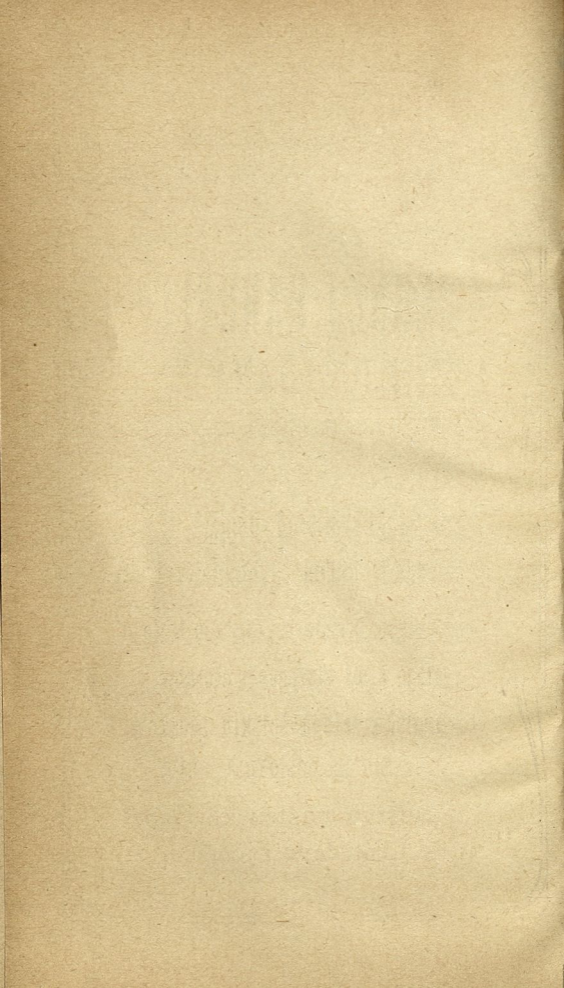

Žiro-konto pri ljubljanski kreditni banki.

□□□ Poštno-čekovni račun □□□

štev. 863.511

JERNEJ BAHOVEC

Marijin trg LJUBLJANA Marijin trg

Filijalka: Resljeva cesta.

□ □ □

Zaloga vsakovrstnega papirja, pečatnega voska, peres, svinčnikov i. t. d.

Zaloga peres „Družbe sv. Cirila in Metoda“.

Zaloga kipov slovenskih literatov.

Tovarniška zaloga šolskih zvezkov, trgovskih in poslovnih knjig.

Založništvo nastenskih tabel za Črnivčevo računico.

Zadružna Zveza v Celju,

registrovana zadruga z omejeno zavezo

razteza svoj delokrog po Štajarskem, Kranjskem, Koroškem, Primorskem in v Dalmaciji ter ima namen, pospeševati razvoj zadružnega delovanja v občē ter zastopati koristi svojih članov v vsakem oziru.

Zadružna Zveza v Celju sprejema za člane vse pridobitne in gospodarske zadruge in društva kakoršnekoli vrste kakor: hranilnice in posojilnice, mlekarske in sirarske, kmetijske, konzumne in produktivne zadruge i. t. d.

Zadružna Zveza v Celju snuje in pospešuje poglavitno **slovenske kmečke Raiffeisenske** posojilnice ter kmetijske, mlekarske in druge gospodarske zadruge.

Revizijsko konesijsjo t. j. pravico izvrševati obligatorično revizijo zadrug in društev po do-ločilih zakona od 10. junija 1903, drž. zak. štev. 133 je podelilo vis. c. kr. ministristvo za notranje stvari Zadružni Zvezi v Celju z ukazom od 22. marca 1906 št. 743 ter izvršuje ista revizije po svojih strokovnjakih.

Denarna Centrala Zadružne Zveze v Celju je urejena vsem novodobnim potrebam pri-merno ter oskrbuje denarno sporavnavo med svojimi članicami.

Denarna Centrala sprejmlje denar na obrestovanje v tekočem računu ali kot hranilne vloge, katere obrestuje po najvišji mogoči obrestni meri in jih izplačuje na zahtevanje poštnoobratno. Rentni davek plačuje Zadrúžna Zveza sama.

Denarna Centrala dovoljuje in izplačuje zadrúgam kredit v tekočem računu ali kot na-ložbe po kar najbolj mogoči nizki obrestni meri in kar najhitreje.

Denarna Centrala je imela prometa leta 1906 približno okroglo 15 milijonov kron ter je ista velika dobrota za vse članice.

Vse zadrúge Zadrúžne Zveze v Celju so imele v letu 1906:

denarnega prometa	K 236,848.258.92
čistega dobička	507.922.94
rezervnih zakladov	3,673.350.15
skupnega lastnega imetja	5,550.905.98
ter vseh aktiv (premoženja) skupaj	100,571.955.71

Zadrúžna Zveza v Celju je član Splošne Zveze kmetijskih zadrúg avstrijskih na Dunaju, ki izvršuje pri istej tudi obligatorično revizijo.

Zadrúžna Zveza v Celju bode imela koncem leta 1907 ućlanjenih okroglo 200 zadrúg.

Zadrúžna Zveza v Celju

je naslednica poprejšnjega društva Zveza slov. poso-jilnic, ki je bila osnovana leta 1882—1883. Delovanje teh korporacij in njenih funkcionarjev traja toraj že 25 let in je to najstarejša Zveza na Slovenskem in na slovanskem jugu sploh.

Pekarija.

Trikrat na dan sveže, okusno, zdravo
in slastno pecivo vsake vrste.

Bogata zaloga likerjev in
inozemskih vin v buteljkah

Jakob Zalaznik

Ljubljana, Stari trg 21

Filijalke:

Mestni trg 6

Sv. Petra cesta 26

Telefon

št. 194.

V poletnih mesecih vseh vrst
sladoled in ledena kava.

Postajališče električne cestne železnice.

Slaščičarija.

Knjigarna ♦ Založništvo
JAN OTTO,

Praga II. Karlovo nám. 21.

Dunaj I. Gluckgasse 3.

K. Florian

v Kranju

**knjigarna in trgovina s papir-
jem in šolskimi potrebščinami.**

Sprejemajo se naročbe na vse
tu- in inozemske časopise.

Društvene zastave in trakove

od najnavadnejših do najkrasnejših izdeluje v
najkrajšem času

„Žensky výrobní spolek“,

Praga II. Spálená ul. 101.

Zaloga perila, platnenega in bómboževinastega blaga.

Rudolf Rus, urar

v Kranju, poleg lekarne

Velika zaloga ur, zlatnine in srebrnine.

Vsakovrstna popravila se izvršujejo točno in po ceni.

Gričar & Mejač

Ljubljana * Prešernove ulice

Največja zaloga zgotovljenih oblek za gospode, gospe, dečke in deklice.

Domača tvrdka! Nizke cene!

Josip Kos

Novo Mesto * Veliki trg

priporoča svoja knjigovezna dela, papir in risalno orodje najboljše vrste ter vsakovrstne razglednice po nizkih cenah.

Prva švic. delavnica za ure

Matko Glavnik

v Kranju

pri cerkvi

Zaloga ur, zlatnine in srebrnine po najnižjih cenah. Srebrna cilinder-remontoir z najboljšim kolesjem 5 gld. 75 kr.

Popravila ur obče znano najboljše na Gorenjskem. Popravila se poštnine prosto vrnejo.

Vežbal sem se v svojem obrtu po najboljših švicarskih tovarnah, zato moja popravila najboljše.

Iz naroda — za narod!

Poročilo o I. shodu slov. nar.-radikalnega dijaštva v Trstu 5.—8. kim. 1905

Cena 1 K. — Naroča se pri upravništvu

„Omladine“

v Ljubljani na Bregu šte. 12.

Neobhodno potrebno za vsakogar, ki se hoče seznaniti z razmerami našega dijaštva.

Pri skupnih naročbah na 10 izvodov 1 izvod zastonj.

OMLADINA

glasilo slovenskega nar.-
radikalnega dijaštva

izhaja mesečno ter velja celoletno
za dijake 2 K, za učitelje 3 K,
za vse druge 4 K.

Programski in informativni članki o
dijaških vprašanjih, o drobnem po-
ljudnem delu, o slovenskem in slo-
vanskem dijaštvu, o literaturi in
umetnosti i. t. d.

Stalna srednješolska priloga
s prispevki srednješolcev.

**Naročajte, čitajte,
razširjajte!**

Upravništvo v Ljubljani
na Bregu št. 12.

ISKARNA KNJIG IN UMETNIN
A. SLATNAR V KAMNIKU □ □

izvršuje vsa v njeno stroko spadajoča naročila priznana lično in po zmernih cenah.

